

Răspunsul organelor de drept la cazurile de violență în familie în contextul crizei COVID-19 în Republica Moldova

STUDIU APROFUNDAT

LA
STRADA
Moldova

Răspunsul organelor de drept la cazurile de violență în familie în contextul crizei COVID-19 în Republica Moldova

STUDIU APROFUNDAT

**LA
STRADA**
Moldova

Studiul „Răspunsul organelor de drept la cazurile de violență în familie în contextul crizei COVID-19 în Republica Moldova” a fost realizat de AO Centrul Internațional „La Strada”, în parteneriat cu Inspectoratul General al Poliției, Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova, cu suportul Fundației Soros Moldova, în cadrul proiectului „Consolidarea răspunsului eficient al organelor de drept la cazurile de violență în familie în contextul urgențelor de sănătate publică”.

Rezultatele evaluării, interpretarea factologică, concluziile și recomandările din această publicație constituie opinia autorilor Centrului Internațional „La Strada” și nu reflectă obligatoriu poziția finanțatorului.

Editor: **AO Centrul Internațional „La Strada”**

Coordonatoare de proiect: **Tatiana FOMINA**

Autori: **Liliana ISTRATE-BURCIU**
Daniela MISAIL-NICHITIN

AO Centrul Internațional „La Strada”

Chișinău, MD-2012

C.P. 259,

Republica Moldova

Relații la tel.: + 373 22 23 49 06

www.lastrada.md

E-mail: office@lastrada.md

CUPRINS

ABREVIERI	4
INTRODUCERE	5
METODOLOGIA	6
MULȚUMIRI	7
I. INTERVENȚIA POLIȚIEI ÎN CAZURILE DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE	8
1.1. Sesizarea Poliției și înregistrarea cazurilor de violență în familie.....	8
1.2. Intervenția reprezentanților organului de constatare în soluționarea cazurilor de violență în familie.....	12
1.3. Mecanismul de constatare și evaluare a riscurilor în cazurile de violență în familie.....	14
1.4. Mecanismul de eliberare a ordinului de restricție de urgență în cazurile de violență în familie	16
1.5. Supravegherea respectării ordinului de restricție de urgență	17
II. APLICAREA ȘI ASIGURAREA MĂSURILOR DE CONSTRÂNGERE	19
III. MĂSURILE DE PREVENIRE A CAZURILOR DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE	21
3.1. Măsurile de prevenire primară a cazurilor de violență în familie	21
3.2. Măsurile de prevenire secundară a cazurilor de violență în familie.....	22
3.3. Măsurile de prevenire terțiară. Asigurarea evidenței nominale a agresorilor familiali	23
IV. PROTECȚIA VICTIMELOR VIOLENȚEI ÎN FAMILIE	25
4.1. Asistarea victimelor violenței în familie la obținerea ordonanței de protecție	25
4.2. Informarea despre emiterea ordonanței de protecție. Executarea și supravegherea ordonanței.....	26
4.3. Acțiunile angajaților Sectorului de poliție în cazul încălcării ordonanței de protecție	28
4.4. Soluționarea multidisciplinară a cazurilor de violență în familie	29
4.5. Colaborarea cu alte grupuri profesionale – judecători, medici, asistenți sociali, APL	30
V. RĂSPUNDEREA DISCIPLINARĂ A ANGAJAȚILOR POLIȚIEI	31
VI. PUNCTUL DE VEDERE AL ORGANIZAȚIILOR SOCIETĂȚII CIVILE	32
6.1. Opinia specialiștilor Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru victimele violenței în familie și violenței împotriva femeilor/ TELEFONUL DE ÎNCREDERE	32
6.2. Opinia specialiștilor, reprezentanți ai altor organizații neguvernamentale.....	36
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	42

ABREVIERI

ANSP	Agenția Națională pentru Sănătate Publică
CP	Codul Penal al Republicii Moldova
CcRM	Codul contravențional al Republicii Moldova
CDF	Centrul de Drept al Femeilor
CML	Centrul de Medicină Legală
EMD	Echipă multidisciplinară
EML	Expertiză medico-legală
IGP	Inspectoratul General al Poliției
IP	Inspectoratul de Poliție
MAI	Ministerul Afacerilor Interne
MSMPS	Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
OMS	Organizația Mondială a Sănătății
OP	Ordonanță de protecție
ORU	Ordin de restricție de urgență
OUP	Ofițer de urmărire penală
Serviciul 112	Serviciului Unic de Urgență 112
SdV	Sectoare de Supraveghere de Vecinătate
Telefonul de Încredere	<i>Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru victimele violenței în familie și violenței împotriva femeilor</i>
VF	<i>Violență în familie</i>
VVF	Victimă a violenței în familie
VS	<i>Violență sexuală</i>
VVS	Victimă a violenței sexuale

INTRODUCERE

Apariția și răspândirea noului tip de coronavirus, supranumit și SARS-CoV-2 și cunoscut mai pe larg ca și COVID-19, a fost și rămâne pentru o perioadă nedeterminată o amenințare pentru sănătatea publică la nivel mondial. Acest fapt a determinat majoritatea statelor lumii să impună măsuri de prevenire a răspândirii infecției, inclusiv Republica Moldova. Astfel, pentru a diminua riscurile contaminării în masă, prin Hotărârea Parlamentului nr. 55 din 17.03.2020, în Republica Moldova a fost declarată **stare de urgență generală** pe perioada 17 martie – 15 mai 2020. Această situație a prevăzut:

- organizarea la distanță a procesului educațional de toate nivelurile publice și private (preșcolar, învățământ general, profesional și universitar);
- instituirea unui regim special de intrare și ieșire din țară;
- stabilirea unui regim special de lucru pentru toate entitățile;
- interzicerea desfășurării adunărilor, a manifestațiilor publice și a altor acțiuni de masă.

Ulterior, în perioada 16 mai – 30 iunie 2020 a fost instituită prima stare de urgență în sănătate publică¹, care a fost prelungită de mai multe ori, fiind valabilă și în momentul scrierii studiului de față. În acest context, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, împreună cu Coaliția Națională „Viață fără violență în familie”, a elaborat *Recomandările cu privire la răspunsul la cazurile de violență în familie în contextul COVID-19*, destinate specialiștilor cu competențe în domeniu în vederea asigurării intervenției eficiente în aceste cazuri².

Deși activitatea în toate sferile, inclusiv cele economice, a fost gradual reluată, iar măsurile au fost relaxate, a continuat a fi obligatorie păstrarea distanței sociale, purtarea măștii de protecție în spații închise, comerciale, în transportul public sau acolo unde este imposibilă menținerea distanței fizice. Au rămas, de asemenea, în vigoare recomandările de a evita aglomerațiile, adunările în grupuri mai mari, de a respecta normele sanitare de igienizare și dezinfectare. Noul an de studii 2020-2021 a intrat, și-a început activitatea în regim special, ținându-se cont de contextul epidemiologic din țară. Toate aceste măsuri restrictive, aplicate în perioada stării de urgență generală și în perioada stărilor de urgență în sănătate publică repetate, dar și regulile specifice de protecție individuală care trebuie respectate sunt resimțite cel mai greu de persoanele care și așa sunt vulnerabile sau se află în grupurile de risc.

Deși există mai multe categorii ale populației care au avut de suferit, în prezenta evaluare ne-am concentrat atenția asupra femeilor afectate de violența în familie. Anume pentru această categorie autoizolarea în casă, împreună cu partenerul agresiv, comportă cele mai mari riscuri, probabilitatea escaladării violenței fiind iminentă. Și asta pentru că, pe de o parte, în condiții de pandemie, posibilitățile victimelor de a raporta cazurile de violență prin sesizarea poliției au fost mult prea limitate, pe alocuri chiar imposibile. Potrivit datelor publicate de Inspectoratul General al Poliției (IGP), pe parcursul anului 2020, Poliția a înregistrat 2.453 cazuri de violență în familie. Pe baza acestora au fost pornite 866 cauze penale, iar 1.587³ cazuri au întrunit elementele constitutive ale componenței de contravenție. Totodată, în comparație cu anul trecut,

¹ Hotărârea nr. 11 din 15 mai 2020 a Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică.

² <http://mmps.gov.md/ro/content/recomandari-cu-privire-la-raspunsul-la-cazurile-de-violenta-familie-contextul-covid-19>.

³ <http://antiviolența.gov.md/wp-content/uploads/2020/08/Raportul-pentru-anul-2019-cu-privire-la-violența-n-familie-.pdf> (accesat 10.02.2021). MSMP. Raportul pentru anul 2019 cu privire la violența în familie.

în 2020, numărul ordinelor de restricție de urgență emise a crescut cu 14 la sută. Pe de altă parte, deși poliția are instrucțiuni metodice cum să intervină în cazurile de violență în familie, după cum ne arată datele Telefonul de Încredere pentru femei și fete al Centrului Internațional „La Strada” 0 8008 8008, în perioada stărilor de urgență, polițiștii au acționat neomogen și pe alocuri, în detrimentul victimei violenței în familie.

În mare parte, acest lucru s-a întâmplat tocmai din cauza faptului că Ordinul nr. 360 din 8 august 2018 al IGP nu prevede instrucțiuni exacte de intervenție a polițistului în condițiile unei stări de urgență. Iată de ce, în 2020, colaboratorii organelor de drept au fost nevoiți să-și adapteze din mers algoritmul de intervenție în cazurile de violență în familie.

Tocmai ținând cont de aceste realități, cercetarea de față și-a propus drept **SCOP** să identifice ce exact s-a schimbat în intervenția poliției, care au fost practicile bune, dar și cele defectuoase de răspuns a organelor de drept la cazurile de violență în familie în contextul crizei COVID-19.

METODOLOGIA

Pentru atingerea scopului, s-a propus o abordare metodologică axată pe analiza a trei surse de bază:

- interviuri realizate cu reprezentanți ai organelor de drept din diferite raioane ale republicii, șefi ai Inspectoratelor de Poliție (IP), dar și șefi ai secțiilor securitate publică;
- interviuri realizate cu reprezentanții organizațiilor specializate în acordarea asistenței juridice victimelor violenței în familie – Centrul de Drept al Femeilor (CDF) și Asociația „Promo-Lex”;
- analiza calitativă a apelurilor recepționate în perioada pandemică *la Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru victimele violenței în familie și violenței în familie* (în continuare – Telefonul de Încredere), cu precădere aspectele ce vizează intervenția poliției și cum aceasta a fost resimțită de către victimele violenței în familie.

Întrebările incluse în **Ghidul de interviu – instrumentul de cercetare aplicat** –, special elaborat în acest sens, au fost formulate astfel încât să asigure o conexiune directă cu *„Instrucțiunea metodică privind intervenția Poliției în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie”*, aprobată de Inspectoratul General al Poliției prin Ordinul nr. 360 din 8 august 2018. Astfel, la realizarea interviurilor s-a ținut cont de:

- colectarea informației despre cum a fost implementat Ordinul nr. 360 al IGP în condițiile crizei COVID -19;
- identificarea practicilor bune, dar și care au fost provocările în organizarea răspunsului la cazurile de violență în familie în contextul pandemiei;
- identificarea lacunelor în procesul de implementare a ordinului IGP nr. 360, dar și care au fost soluțiile utilizate în perioada pandemiei.

Eșantionul colaboratorilor de poliție a inclus 15 reprezentanți (10 bărbați și 5 femei) ai Inspectoratelor de Poliție din 15 raioane ale țării: **Nord** (Dondușeni, Edineț, Ocnîța, Bălți, Glodeni, Briceni), **Centru** (Strășeni, Călărași, Nisporeni, Criuleni, Rezina) și **Sud** (Cimișlia, Cahul, UTA Găgăuzia, Comrat). Persoanele intervievate au fost desemnate de Inspectoratul General al Poliției, urmare a demersului Centrului Internațional „La

Strada” de a delega colaboratori ai poliției din regiunile menționate, care au experiență de intervenție pe cazurile de violență în familie. Interveniunile au fost desfășurate în perioada 7 – 30 Decembrie 2020.

Analiza informației obținute în urma realizării interviurilor au avut drept scop generarea unui set de recomandări practice privind intervenția poliției în situații de criză, prin uniformizarea practicii de răspuns la cazurile de violență în familie a organelor de drept. În același context, consultarea organizațiilor specializate în acordarea asistenței juridice victimelor violenței în familie, dar și analiza conținutului apelurilor recepționate la Telefonul de Încredere, vine să afirme sau infirme realitățile oferite de colaboratorii poliției.

Pentru o mai comodă utilizare, rezultatele studiului – **concluziile și recomandările** – sunt prezentate astfel încât să reflecte structura Ordinului nr. 360 al IGP. Sperăm ca această sursă să devină utilă specialiștilor, iar recomandările propuse să contribuie la uniformizarea intervenției poliției astfel încât să asigure un răspuns complex, menit să protejeze victimele violenței în familie, indiferent de regiunea în care se află în contextul crizelor de sănătate publică. Mai mult, fiind încă în plină luptă cu pandemia provocată de noul coronavirus, nu putem exclude apariția unor astfel de situații în viitor.

MULȚUMIRI

Pe această cale, aducem sincere mulțumiri tuturor beneficiarilor care au apelat la Telefonul de Încredere și și-au împărtășit trăirile, problemele cu care s-au confruntat în această perioadă.

Aducem sincere mulțumiri pentru contribuția la scrierea acestui studiu și reprezentanților organelor de drept, care au participat la interviuri, dar și conducerii IGP pentru deschiderea și susținerea oferită.

De asemenea, ținem să mulțumim specialiștilor care activează în cadrul Centrului de Drept al Femeilor și Asociației „Promo-Lex” pentru amabilitatea oferirii informației prețioase.

I. INTERVENȚIA POLIȚIEI ÎN CAZURILE DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

1.1. Sesizarea Poliției și înregistrarea cazurilor de violență în familie

Identificarea, înregistrarea și raportarea cazurilor de violență în familie

21. În cazul comiterii actelor de violență în familie, Poliția va acționa în baza unei sesizări scrise, verbale, autosesizării sau înștiințării telefonice „112”, parvenite în Serviciile de gardă/ Dispeceratele Poliției, ori altei adresări parvenite la sediile Sectoarelor de poliție.

Ordinul IGP nr. 360. CAPITOLUL II. Intervenția poliției în cazurile de violență în familie
Secțiunea 1. Sesizarea poliției și înregistrarea cazurilor de violență în familie

49. Intervenția reprezentanților organului de constatare în soluționarea cazurilor de violență în familie are loc în plan operativ, reacționând prompt la informațiile, adresările și sesizările parvenite în adresa Poliției, respectând prevederile legislației în vigoare și tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, asigurând respectarea drepturilor, intereselor și libertăților fundamentale ale omului.

50. În cazurile de violență în familie, Justiția se înfăptuiește pe principiul asigurării „interesului superior al victimei (copii, femei, vârstnici, persoane cu dezabilități)”.

Ordinul IGP nr. 360. CAPITOLUL II. Intervenția poliției în cazurile de violență în familie.
Secțiunea 2. Intervenția reprezentanților organului de constatare în soluționarea cazurilor de violență în familie

Datele oficiale publicate de IGP denotă că pe parcursul a 12 luni ale anului 2020, la nivel național, Poliția a înregistrat **12.970** adresări referitoare la alte informații cu privire la infracțiuni și incidente, ce vizează conflictele în cadrul relațiilor familiale, dintre acestea fiind confirmate **2.453** de cazuri. Altfel spus, diferența dintre cazurile confirmate și cele suspecte constituie **10.517 sesizări**, ceea ce înseamnă 81% sesizări neconfirmate de violență în familie. Totodată, din totalul de 2.453 cazuri confirmate, 866 (35,3%) cazuri au întrunit elemente constitutive ale componenței de infracțiune, iar 1.587 (64,7%) – componenței de contravenție⁴. În comparație cu anul 2019, numărul cazurilor de violență în familie înregistrate este în descreștere cu 4,54%, iar a cazurilor care au întrunit elementele constitutive ale componenței de infracțiune – cu 10,63%.

În ceea ce privește dinamica cazurilor de violență în familie în perioada martie-octombrie 2020, despre o creștere a numărului acestora, chiar dacă nu una foarte semnificativă, au vorbit 9 din 15 respondenți. Alți trei polițiști au vorbit despre un număr stabil al cazurilor raportate, restul au indicat o diminuare a numărului acestora. Astfel, în timp ce o parte dintre reprezentanții organelor de drept nu fac nicio legătură dintre situațiile de urgență instituite la nivel de țară cu numărul mai mare de solicitări, invocând unul din motive o mai bună informare a cetățenilor privind procedura de a se adresa la poliție, alții pun anume pe seama pandemiei acest lucru. „*Dacă așa de luat, soții și soțiile, concubinii în perioada de pandemie au stat împreună. Perioada a fost*

⁴ https://politia.md/sites/default/files/ni_privind_infracțiunile_ce_atenteaza_la_viata_persoanei_si_cele_de_violenta_in_familie_pentru_2020_pagina_web_a_igp_0.pdf. Notă informativă privind starea infracționalității ce atentează la viața și sănătatea persoanei și a celor comise în sfera relațiilor familiale pe parcursul a 12 luni ale anului 2020.

complicată, criză economică, lipsa locurilor de muncă. Anume situația pandemică i-a impus atât pe agresor, cât și pe victimă să stea acasă sub același acoperiș. S-a simțit o creștere a numărului de agresori care fac abuz de alcool. Și asta se întâmplă în circa 80% din cazuri”, a explicat unul dintre polițiști.

Toți respondenții au subliniat faptul că, de regulă, cazurile de violență în familie au fost identificate prin intermediul Serviciului Unic de Urgență 112 (în continuare – Serviciul 112), la care apelează direct cetățenii, deși sunt situații în care victimele apelau direct la ofițerii de sector care știau situația, știau conflictul și deja interveneau cu ordine de restricție urgentă sau ordonanțe de protecție.

Spre deosebire de perioada de până la pandemie, înainte să răspundă la vreo chemare, polițiștii au invocat necesitatea de a verifica în baza de date *Kasper* sau prin intermediul serviciului de gardă dacă persoanele nu se află în carantină, contactând inclusiv și punctul medical dacă nu sunt infectați și se află la tratament la domiciliu. Este vorba atât de adresările primare, cât și de cele repetate. Când persoana deja s-a mai adresat și cunoaște exact procedura, atunci merge direct la poliție. În cazul în care victima sună direct la polițistul de sector, acesta se deplasează la fața locului și sesizează echipa operativă. În astfel de situații se depune raport de autosesizare, unde sunt fixate ora, data și detaliile cazului.

O altă metodă de intrare a cazurilor de violență în familie sunt sesizările fie scrise de către victime sau de alți membri ai familiei, fie parvenite prin înștiințări telefonice. În timp ce unii respondenți au zis că au avut sesizări de la autoritățile publice locale, alții au vorbit despre lucrătorii medicali ca fiind mai activi și deloc despre primari sau asistenți sociali. Astfel, deși au remarcat că ambulanța nu întotdeauna venea atât de repede pe cât și-ar fi dorit, anume în această perioadă, mai mult ca niciodată, organele de drept s-au referit la sesizările venite în special de la lucrătorii medicali. *„Chiar dacă erau foarte solicitați în această perioadă, medicii au fost foarte activi. Deseori femeile nu recunoșteau ce li s-a întâmplat, dar bazându-se pe propriile observații, medicii automat informau poliția. Chiar dacă nu spun adevărul, noi ne putem da seama dacă a căzut sau totuși a fost agresată. Multe dintre ele recunosc că au răbdat foarte mult și că credeau că nimeni nu va face nimic. O informăm și încercăm să o convingem să acționeze”.*

Deși unul din respondenți a specificat că *„oamenii la noi s-au mai civilizat și anunță că la vecini se întâmplă ceva”*, totuși majoritatea persoanelor cu care am discutat au precizat că vecinii sesizează organele de drept mai rar, dar ei sunt cei la care apelează de obicei victimele pentru a suna la poliție. *„Vecinii sau martorii se adresează foarte puțin pentru că ei consideră că este o treabă de familie. Rar când vecinii colaborează cu organele de drept să ajute la instrumentarea cazului sau chiar și acordarea ajutorului victimei. Pandemia nu a influențat asupra responsabilității vecinilor. Vecinii nu doresc să se implice. Nici ca martori nu vor să fie – deodată zic ne spun acest lucru”.*

Deși majoritatea intervievaților au menționat că nu au sesizat nici un specific al cazurilor în această perioadă, totuși doi dintre ei au precizat că anume acum au fost înregistrate mai multe cazuri noi. Dacă în 2019 au fost înregistrate mai puține victime, dar care se adresau de mai multe ori, în 2020 numărul sesizărilor directe de la victime a crescut, inclusiv solicitări prin care polițiștilor li se cere efectuarea doar a unor discuții profilactice. *„Multe victime depun plângere iar peste două zile mai depun o cerere să nu fie tras la răspundere agresorul. Refuză să facă expertiza medico-legală. De fapt, adresări au fost mai multe, dar multe din ele își retrag plângerile. Ele vor ca agresorul doar să fie speriat”.*

Pe de altă parte, polițiștii care au vorbit despre diminuarea numărului cazurilor de violență în familie au declarat că nu văd o legătură a acestui fapt cu pandemia, motivele invocate fiind totuși diferite. Astfel, un reprezentant al poliției din nordul republicii a arătat că perioada analizată a coincis cu perioada activităților agricole. *„La noi, la nord, munca în câmp este ocupația de bază. Agresorii erau ocupați cu munci agricole și nu prea aveau timp să iasă la o bere în centrul satului ca să bea cu vecinul. De regulă în perioada sărbătorilor de iarnă asta se întâmplă și atunci avem multe cazuri”*, a precizat polițistul.

Alți respondenți au declarat că această descreștere se datorează *„eforturilor depuse în munca de prevenire”* pe care o desfășoară, pe informarea despre măsurile de protecție și cu privire la penalitățile în cazul agresorilor, dar și pentru că au început să emită ordine de restricție de urgență (ORU). *„Cazurile sunt în descreștere pentru că se lucrează. În pandemie verificam familiile care erau deja la evidență. Au fost și unele cazuri mai specifice care se întâmplau în „familii bune”, unde nu te gândeai că violența este posibilă. Ori-cum, numărul cazurilor de violență în familie a început să descrească de când am început să emitem ORU. Discuțăm cu agresorul. Îi aducem la cunoștință consecințele. Ei știu ce-i așteaptă”*, a precizat ofițerul, consemnând totodată că femeile mature se lasă mult mai greu convinse să depună plângere decât *fetele tinere*, care sună imediat la 112.

Complexitatea cazurilor de violență în familie

Fenomenul violenței nu s-a schimbat, el a rămas același, precum, de altfel, și nevoile victimelor care tot același au rămas – este aprecierea comună pe care au dat-o 13 din 15 polițiști cu care am discutat. Absolut toți au vorbit despre inițierea atât a cauzelor penale, cât și, în special, a celor contravenționale. În același timp, cu referire la complexitatea cazurilor în perioada vizată, percepția respondenților din poliție a fost diferită. Pentru unele victime cazurile au fost ușoare, „cu injurii, certuri din cauza banilor și câteva palme mici”, pe când altele s-au plâns despre cum pandemia și restricțiile de mișcare, aflarea ambilor parteneri în casă, pierderea locului de muncă, starea financiară precară, închiderea grădinițelor și, nu în ultimul rând, frica de a se îmbolnăvi, le-au făcut dublu vulnerabile față de violența în familie.

Despre faptul că femeile, victime ale violenței în familie, nu sunt întotdeauna deschise să vorbească despre ce li se întâmplă sau despre retragerea plângerilor depuse la poliție au semnalat mai mulți ofițeri de poliție. *„Ele sunt deschise la început când fac sesi-zare, primele zile când se cercetează cazul și circumstanțele. Dar ulterior își retrag cererea, refuzând să colaboreze cu poliția. Ele ajung să normalizeze fenomenul violenței și continuă să trăiască așa, nedorind să ajungă cazul în judecată. De obicei, femeia povestește că violența e de mulți ani, dar nu dorește să scoată gunoiul din casă. Uneori violența se depistează întâmplător, cu concursul medicului. Lucrăm încetișor, o convingem să apeleze la poliție”*.

Deși menționează că fenomenul violenței în familie a rămas neschimbat, invocând și consumul de alcool printre cauzele de bază, respondenții au remarcat că anume în această perioadă a apărut violența în familiile exemplare. *„Un bărbat responsabil care are grijă de familie, copii. Lucrează pe câmp. Soția venită din Italia de la muncă. Atunci când venea pentru două săptămâni acasă, totul era bine. Acum însă pentru că a stat mai mult, au început certurile, bătăile. Victima a chemat salvarea, la rândul său salvarea a chemat poliția”*, a povestit unul dintre polițiști.

Atunci când au fost întrebați de provocări, absolut toți respondenții au vorbit despre dificultățile legate de respectarea măsurilor de protecție. Ei au semnalat faptul că

perioada aceasta a fost diferită nu deoarece cazurile ar fi fost mai complicate, ci pentru că a fost mai greu de documentat procedură care „s-a mutat din casă afară”, recunosc o parte dintre respondenți. *„Trebuia să ne echipăm, cu mască, mănuși, cu de toate. Mai sunt și familii social vulnerabile care trăiesc în condiții nesănătore și ei habar nu au de măști și protecție, ei nu se echipează cu nimic. Riscam cu propria sănătate, puteam să fim infectați”.*

În atare condiții, la fiecare caz de violență în familie, pentru a se deplasa la fața locului, de fiecare dată angajații responsabili de la serviciul de gardă aveau sarcina să verifice și să informeze dacă persoanele date sunt în carantină ori se află în autoizolare, dacă nu au fost infectate cu COVID-19. *„Am avut și situații unde a trebuit să intervenim de urgență și nu mai așteptam ca serviciul de gardă să verifice dacă persoanele date sunt sau nu infectate. Ne deplasăm și deja când ajungeam sau când eram la fața locului eram informați despre starea de fapt. În fiecare mașină erau echipamente de protecție. Era necesar să ne echipăm minuțios. Or, în costumele de protecție era foarte greu de lucrat”.*

O altă dificultate semnalată de respondenți ține de necesitatea transportării agresorului la secția de primire a spitalului pentru efectuarea testului alcoscopic, procedură care s-a lungit în timp tocmai pentru că medicii erau nevoiți/obligați să efectueze toate măsurile de dezinfecție.

Îndreptarea către expertiza medico-legală

63. În cazul în care, au avut loc acte de violență fizică, reprezentantul organului de constatare sau organului de urmărire penală va elibera victimelor imediat sau cât mai curând posibil îndreptare privind examinarea medico-legală, în vederea stabilirii gravității leziunilor corporale cauzate.

Ordinul IGP nr. 360. CAPITOLUL II. Intervenția poliției în cazurile de violență în familie.
Secțiunea 2. Intervenția reprezentanților organului de constatare în soluționarea cazurilor de violență în familie

Pentru o instrumentare calitativă a unui caz de violență în familie, existența unui raport de constatare a leziunilor corporale constituie o probă esențială. Potrivit polițiștilor, chiar și în situația pandemiei de coronavirus, absolut toate persoanele au avut acces la acest serviciu.

„Nu au fost probleme”, „Medicul legist lucra permanent”, „Pe toate cazurile de violență oferim îndreptări pentru expertiza medico-legală”, „Dacă victima nu avea bani de drum, noi o ajutam”, „Le însoțeam la medicul legist”, „Dacă victima nu avea cu ce se deplasa, o duceam cu transportul de serviciu”, au afirmat majoritatea polițiștilor cu care am discutat atunci când au fost întrebați dacă ofereau îndreptare la expertiza medico-legală.

„De obicei, cele care contactează direct cu medicii legiști sunt persoanele cu traume ușoare sau neînsemnate”, au relatat respondenții, precizând că în cazurile cu leziuni medii sau grave nici nu este nevoie de contactul direct al victimei cu medicul de la expertiza medico-legală. Pentru că în aceste cazuri, beneficiind de asistența medicilor specialiști, la spital sau la punctele medicale, raportul de constatare a vătămarilor corporale se întocmește în baza actelor medicale și a istoriei de boală a pacientului, unde sunt descrise toate traumele. *„Acces a avut fiecare victimă. La noi medicul legist se află în incinta spitalului. La fiecare chemare, echipajul de poliție era în mijloace de protecție individuale, costum, mască, ochelari. Serviciul de urgență tot era protejat. La punctul medical,*

când se făcea triajul, la fel. Persoana prezenta îndreptarea și trecea într-un cabinet special unde era examinată. Dacă avem înștiințare de la punctul medical, nici nu trimitem la medicul legist, din motiv că ridicăm istoria de boală”.

Una din dificultățile care au fost specificate a vizat lipsa medicului legist în fiecare raion, ceea ce presupunea o distanță mai mare de parcurs, fapt ce descuraja din start victima ca să obțină acest document. Or, în condițiile în care un medic legist deservește patru raioane, de exemplu, este nevoie și de o programare preventivă pentru a se asigura că deplasarea nu va fi în zădar.

O altă cauză a refuzului femeilor de a se deplasa pentru obținerea raportului de constatare/expertiză medico-legală a fost frica de a se infecta cu COVID-19, instituțiile medicale fiind vizualizate ca principale focare de contaminare. Totuși, atunci când au fost întrebați de provocări, 90 la sută din cei chestionați au declarat că instrumentarea/documentarea cazurilor de violență în familie a fost îngreunată nu atât de pandemie, cât de atitudinea victimelor violenței în familie. Circa 30 la sută dintre acestea nu ajungeau la medicul legist. „*Poliția oferă îndreptare, însă ține de dorința victimei dacă merge sau nu. Chiar dacă la început ele sunt de acord, mai târziu, când sunt telefonate de polițist, invocă o serie de motive: fie că nu au bani de drum, chiar dacă drumul costă 7 lei, fie că nu vor să umble pe drumuri, fie că nu au când, fie că au uitat sau în alte cazuri se duc la medicul legist după două săptămâni, când deja nici urme nu mai sunt. Noi le căutam, le găsim și le ducem singuri la medicul legist ca să nu ne trezim că trec toate leziunile*”, a explicat unul dintre ofițerii de poliție, adăugând că sunt și cazuri când, între timp, se împacă cu soțul sau situații când declară la medic că au căzut singure sau că nu-și amintesc ce s-a întâmplat. În acest sens, mai mulți agenți constatare au optat pentru scoaterea obligativității efectuării raportului de constatare medico-legală în cazurile documentate în baza art. 78 (1) CcRM⁵, fapt ce ar asigura o pedeapsă sigură pentru agresorul familial.

2.2. Intervenția reprezentanților organului de constatare în soluționarea cazurilor de violență în familie

Identificarea și dinamica cazurilor de violență în familie cu implicarea copiilor-victime. Sesizarea autorităților tutelare

64. Stabilind că, violența în familie a avut loc în prezența copilului/copiilor, angajatul Poliției va realiza imediat acțiunile necesare de înlăturare a pericolului iminent pentru viața, sănătatea și integritatea fizică a copilului, iar în decurs de 24 ore va referi copilul/copiii către managerul de caz sau alt specialist (asistent social comunitar, psiholog, autoritate tutelare) pentru organizarea interviului de protecție și soluționarea problemelor identificate, cu întocmirea Fișei de sesizare a cazului suspect de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului.

⁵ Codul contravențional al Republicii Moldova.

Articolul 78. Vătămarea integrității corporale

(1) Maltratarea sau alte acțiuni violente care au cauzat vătămare neînsemnată a integrității corporale se sancționează cu amendă de la 15 la 30 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 20 la 40 de ore, sau cu arest contravențional de la 5 la 10 zile.

Articolul 78¹. Violența în familie

Maltratarea sau alte acțiuni violente, comise de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, care au provocat vătămare neînsemnată a integrității corporale se sancționează cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore sau cu arest contravențional de la 7 la 15 zile

68. În cazul în care, ca urmare a evaluării riscurilor, se constată existența unui pericol iminent pentru viața sau sănătatea copilului, angajații Poliției vor acorda asistență autorității tutelare în a cărei rază este locul aflării copilului, în conformitate cu prevederile art. 9-10 ale Legii nr. 140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, asigurându-se în acest sens procedurile prevăzute de pct. pct. 15-21 ale Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 270 din 08.04.2014.

Ordinul IGP nr. 360. CAPITOLUL II. Intervenția poliției în cazurile de violență în familie.
Secțiunea 2. Intervenția reprezentanților organului de constatare în soluționarea cazurilor de violență în familie

Jumătate din respondenții cu care am comunicat au declarat că nu au avut cazuri de violență în familie, în care să fie implicați direct copiii, iar alții au menționat că nu au observat vreo dinamică în acest sens, numărul cazurilor rămânând constant sau chiar în descreștere. Aceștia au mai precizat că „pandemia nu a influențat nimic, copilul are prioritate, fiind asigurat maximal cu toate serviciile necesare, chiar dacă multe dintre acestea activau de la distanță”. Practic toți s-au referit la anumite cazuri singulare, evitând să vorbească despre careva tendințe sub acest aspect.

Au fost și răspunsuri în care respondenții au indicat că s-a acționat perfect, potrivit procedurii. Atunci când mama era victimă și violența se întâmpla în prezența copiilor, s-a ținut cont de legislația în vigoare, agresorul fiind scos din familie, iar copiilor, împreună cu mama, li se asigură protecție, ei rămânând acasă. „Atunci când sună la poliție, femeile nu spun nimic despre copii. Deja după deplasarea la domiciliu, analizăm cine este victima și identificăm dacă sunt copii și dacă au fost aceștia martori sau victime ale violenței. Discutăm cu minorul. Datorită campaniei „Dăruiește un zâmbet pentru copii”, le facem cadou un ursuleț de pluș, astfel stabilind contactul emoțional primar cu minorul. În cazul violenței directe, se expediază fișa de sesizare către autoritățile locale. Apoi împreună desfășurăm toate acțiunile. Copilul nu rămâne neglijat”.

În ceea ce privește ajustarea procedurii pentru intervenția în asemenea cazuri, respondenții care au gestionat astfel de cazuri au precizat că nu au existat careva schimbări. În cazurile în care a fost necesar au fost implicați psihologii de la Serviciile de Asistență Psihopedagogică și Direcțiile de Asistență Socială și Protecție a Copiilor, au fost solicitate elaborarea rapoartelor de evaluare psihologică. Dacă la fața locului psihologul constată consecințe grave în urma abuzului, atunci copiilor și mamei li se acordă asistență și consiliere psihologică. „Pe cazurile cu implicarea minorilor s-au întrunit echipele multidisciplinare, s-au discutat cazurile. Ne străduim ca în toate cazurile cu implicarea minorilor, chiar dacă multe dintre ele se întâmplă noaptea, să invităm primarul la fața locului. Se lucrează, chiar dacă era greu”.

Un caz de violență în familie cu implicarea unui copil, unde există un pericol iminent pentru viața și securitatea acestuia, presupune sesizarea obligatorie a autorității tutelare – inițial prin telefon și ulterior, în timp de 24 de ore, se expediază fișa de sesizare. Pentru că mai mulți specialiști lucrau de acasă, fișa de sesizare era expediată prin poșta electronică. Acolo unde, din cauza infectărilor, primăriile intrau în carantină, erau implicați alți specialiști. Intervistații au arătat că de regulă se făcea sesizare în scris și telefonică la autoritatea tutelară, se evalua cazul și în situația în care se confirma vio-

lența, se emitea ORU, iar agresorul era scos din casă, mama cu copiii rămânând acasă în siguranță. În contextul ajustării procedurii de emitere a fișelor de sesizare către autoritatea tutelară, una din respondente a precizat că a găsit soluția optimă pentru a „scurta” traseul și a urgenta implicarea autorității tutelare. *„Până completezi fișa de sesizare, până o expediezi la direcție, până cei de la DAS o remit autorităților din localitatea cu pricina, trece mult timp. Iată de ce, pe astfel de cazuri, mergeam direct la primărie. Pe loc completam fișa. O înregistram cu număr de intrare și, cum în incinta primăriei se află și ceilalți specialiști, pe loc interveneam”.*

Cu excepția a cinci respondenți, restul polițiștilor au declarat că nu au avut cazuri în care să fie necesară scoaterea copiilor din familie sau plasarea acestora în alt loc sigur. Totuși, atunci când a fost nevoie să se facă acest lucru, situația a fost anevoioasă. Și asta pentru că, pe de o parte, numărul centrelor, în principiu, este unul redus, iar, pe de altă parte, acestea activau în regim de carantină. *„De regulă, și înainte de pandemie, plasam copiii pe perioada de urgență la spital. Știu că asta nu este bine, dar nu prea avem alte alternative. Doar într-un caz acest lucru oricum a fost inevitabil pentru că minorul avea o fractură în urma bătăilor primite de la tata. Oricum, este sarcina APL să plaseze copiii la un centru, inclusiv să decidă în ce familie pleacă copilul”,* a conchis inspectorul pentru minori din cadrul unui inspectorat raional.

1.3. Mecanismul de constatare și evaluare a riscurilor în cazurile de violență în familie

75. În cazurile de violență în familie, organul de constatare sau organul de urmărire penală, prezenți la fața locului, vor evalua riscul prin chestionarea subiecților violenței în familie (victimelor) referitor la factorii de risc, care generează violența în familie sau care pot favoriza escaladarea actelor de violență și abuz asupra victimelor.

76. Chestionarea de regulă reprezintă un set de întrebări, în procesul de constatare a cazului de violență în familie, incluse în formular, la care se va da răspuns atât de către victimă, cât și de către alte persoane sau un alt specialist care vine în contact cu victima sau familia ei (anexa nr. 3).

Ordinul IGP nr. 360. CAPITOLUL II. Intervenția poliției în cazurile de violență în familie.
Secțiunea 3. Mecanismul de constatare și evaluare a riscurilor în cazurile de violență în familie.

Cu referire la modalitatea de evaluare a riscurilor în perioada pandemiei, toți respondenții au menționat că acest exercițiu – constatarea și evaluarea riscurilor în cazurile de violență în familie – se făcea la fața locului, cu deplasarea la domiciliu și completarea chestionarului de evaluare a riscului pe loc, dar cu maximă prudență în ceea ce privește respectarea măsurilor de protecție și a distanței sociale. Doar în situații excepționale agresorul era chemat la sectorul de poliție. Oricum, și în aceste situații se alegeau birourile mai mari care să permită respectarea distanței. Singura diferență față de alte perioade este faptul că chestionarul a fost completat cu întrebarea dacă victima sau agresorul au avut COVID-19.

Jumătate dintre respondenți au relatat că în regiunile în care activează deja este o practică curentă ca la chemările pe faptul violenței în familie să se deplaseze doi specialiști; unul discută cu victima într-o odaie, iar al doilea cu agresorul în altă odaie.

Atunci când spațiul nu permite – este prea mic – cu agresorul se discută afară, în aer liber. Atât victima, cât și agresorul sunt informați despre drepturile care le au, ambii semnând că au luat cunoștință de informația respectivă.

Pentru colectarea informației a fost utilizat interviul de protecție spre a stabili gradul de risc. În cazul în care riscul era moderat sau înalt, indiferent de voința victimei, era emis ordinul de restricție de urgență. *„Am avut cazuri când angajații inspectoratului, chiar dacă chestionarul indica risc scăzut, oricum emiteau ORU pentru a se asigura securitatea victimei; sunt situații în care, analizând comportamentul agresorului, polițistul înțelege că cearta și cuvintele necenzurate aruncate în adresa victimei pot evolua în bătăi. În astfel de cazuri se întocmea ORU pe o perioadă de până la cinci zile, timp în care agresorul era monitorizat, fiind efectuate verificări inopinate”*, a detaliat unul dintre respondenți, precizând că în cadrul discuțiilor telefonice zilnice care au loc agresorul este preîntâmpinat și avertizat despre consecințele încălcării ORU și sancțiunile care se impun. *„Atunci când se deplasează la fața locului, agentul constatator are obligația să evalueze situația, să stabilească exact cine este agresorul și cine este victimă a violenței în familie, dacă este sau nu nevoie de intervenția medicilor”*, a explicat alt polițist, precizând că lucrul eficient cu victima are loc doar dacă agresorul este înlăturat din încăpere. Și asta pentru că femeilor le este frică să recunoască, în prezența agresorului, că sunt agresate deoarece nu știu ce va urma. Ulterior, odată emis ORU, sunt aduse la cunoștința părților și drepturile de care pot beneficia. Agresorul este informat despre urmările nerespectării ordinului, fiind îndemnat să-și strângă hainele de care va avea nevoie în perioada în care nu are dreptul să se apropie de casă. A fost doar un singur caz, a recunoscut unul dintre respondenți, în care a fost nevoie de emiterea ORU față de agresorul reîntors de peste hotare și aflat în izolare, dar pentru că nu puteau să-l scoată din casă, s-a decis scoaterea victimei și copiilor minori din locuință, toți fiind plasați la niște rude apropiate.

Fiind întrebați dacă au avut situații în care subiecții violenței în familie se aflau în carantină sau autoizolare, jumătate dintre intervievați au declarat că nu s-au confruntat cu astfel de situații, în timp ce cealaltă parte a recunoscut că a avut asemenea cazuri. Pentru aceștia din urmă cea mai mare problemă a fost documentarea acelor subiecți, fiind nevoiți să se echipeze corespunzător. *„Chiar din discuții cu alți colegii, ei comunicau că iată am avut un caz de violență în familie, erau în autoizolare, veniți de peste hotare. A trebuit să mă îmbrac în costumul de protecție, după care să căutăm unde să nimicim/distrugem aceste costume”*.

Totuși, atunci când s-au referit la acest aspect, respondenții au recunoscut că de regulă au analizat posibilitatea adăpostirii femeilor și copiilor minori la rude. În unele cazuri victimele însele propuneau/preferau să plece ele de acasă, decât să-l scoată pe agresor din casă, spunând: *„Lăsați-l să stea aici, plec eu pentru că am unde pleca – la părinți, la soră, la o rudă”*. Mai mult, dacă casa este proprietatea agresorului, în special moștenită de la părinți sau buneii, el rămâne șocat că trebuie să plece din casă. *„În așa cazuri explicăm agresorului ce prevede legea, dar uneori pentru victimă era mai sigur să îi găsim locuință la rude. Au fost cazuri când s-a emis ORU, dar victima nu a dorit să rămână în casă și a plecat la neamuri”*, a explicat unul dintre respondenți, precizând că din cauză că nu erau siguri unde se va adăposti acel agresor și cum va evolua starea lui de sănătate, acceptau să-l lase acasă. *„O adevărată provocare a fost un caz în care ambii soți se aflau în autoizolare la domiciliu, noi neștiind cum să procedăm”*, a mărturisit unul dintre polițiști, specificând că soluția a fost identificată datorită celor două intrări separate

pe care le avea imobilul. Astfel a fost posibilă emiterea unui ORU, dar cu ambele părți rămase în casă și posibilitatea respectării acestuia. „*Obişnuim să dăm ORU pentru cinci zile, apoi analizăm mediul familial și, la necesitate, solicităm și o ordonanță ce protecție (OP). Deseori abuzul se întâmplă din cauza consumului de alcool. Dacă a semnat fiind în stare de ebrietate, îl chemăm a doua zi la sector pentru că el nu-și amintește. Încercăm să-l trimitem la tratament, de dorit benevol*”.

În contextul de mai sus, doi dintre colaboratorii cu care am discutat au mărturisit că atunci când au avut cazuri de violență în familie în care fie unul dintre soți, fie ambii se aflau în autoizolare și au încălcat acest regim, au fost sancționați anume pentru încălcarea regimului, și nu pentru violență în familie. „*Ambii soți se aflau în carantină. Ei au încălcat regimul de autoizolare. Au fost la rude. Au consumat alcool. Când au revenit acasă, s-a produs violență fizică. Au chemat 112. Ambii soți au fost amendați cu câte 22.000 lei pentru încălcarea regimului de autoizolare. Pentru cazul de violență au spus că nu au pretenții unul față de altul*”, a explicat unul dintre colaboratori.

1.4. Mecanismul de eliberare a ordinului de restricție de urgență în cazurile de violență în familie

95. În cazul stabilirii la fața locului, ca urmare a evaluării riscurilor, a circumstanțelor din care rezultă o bănuială rezonabilă că au fost comise acte de violență în familie și/sau persistă un pericol iminent de repetare sau comitere a acțiunilor violente, ori de escaladare a situației, organul de constatare sau organul de urmărire penală sunt obligați să dispună imediat eliberarea ordinului de restricție de urgență în privința agresorului (anexa nr. 5).

96. Ordinul de restricție de urgență este eliberat în privința agresorului familial de către Poliție pe un termen de până la 10 zile, indiferent de voința victimei, în special dacă sunt relevate condițiile descrise la pct. 82 din prezenta Instrucțiune.

Ordinul IGP nr. 360. CAPITOLUL II. Intervenția poliției în cazurile de violență în familie.
Secțiunea 4. Mecanismul de eliberare a ordinului de restricție de urgență în cazurile de violență în familie.

Potrivit datelor oficiale oferite de Inspectoratul General al Poliției, pe parcursul anului 2020, angajații Serviciilor securitate publică din cadrul Inspectoratelor teritoriale de Poliție, în calitate de agenți constatare au eliberat **4.939 ordine de restricție de urgență**. Totodată au fost întocmite 591 procese-verbale cu privire la contravenție. În comparație cu anul 2019, când au fost emise 4.250 ORU, în anul pandemic se constată o **creștere de 14 la sută**.

Deși la nivel național, la capitolul numărul de ORU emise, s-a înregistrat o creștere, declarațiile respondenților cu care am discutat au fost diferite. În timp ce jumătate dintre polițiști au vorbit despre o scădere, cel mai mic număr vehiculat fiind de doar opt ORU emise în toată perioada, alții au semnalat o creștere semnificativă, cea mai mare cifră fiind de 255 ORU. Într-un raion, numărul ORU emise a crescut de nouă ori – de la 19 în 2019 la 183 în 2020, cauza neavând nici o legătură cu stările de urgență, ci cu instruirile intense de care au beneficiat colaboratorii serviciului de patrulare, de obicei tineri, care nu știau procedurile. Au fost și câțiva respondenți care nu au știut să dea o apreciere a dinamicii cazurilor de violență în familie, dar au vorbit despre o constantă în acest sens.

Pe de altă parte, unul dintre polițiștii din regiunea căruia numărul ORU emise a scăzut de două ori, a pus această descreștere pe neglijența colaboratorilor. „*E o scăpare a poliției sau ușurare a poliției. Atunci când numai ORU apăruse, conducerea insista foarte mult pe acest aspect, solicita emiterea ORU. Acum nimeni nu se complică cu evacuarea agresorului din casă. Completează formal chestionarul și atât*”, a mărturisit acesta.

Deși toți colaboratorii au declarat că nu au avut cazuri în care agresorii ar fi fost infectați cu COVID-19, dar în care se impunea emiterea ORU, unii dintre intervieuați au precizat că au adaptat restricțiile care se impun prin ORU la condițiile pandemiei. Adică, în majoritatea ordinelor emise, pentru a-i proteja pe agresori, dar și pe alte persoane cu care ar fi putut intra în contact, NU a fost impusă obligația părăsirii locuinței de către agresor, ci doar restricția de a păstra distanța și a nu se apropia de victimă. Doar în cazurile mai grave agresorul era impus să părăsească domiciliul. Aici trebuie să menționăm că atât Legea nr. 45, cât și Ordinul IGP nr. 360 privind intervenția poliției în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie prevăd expres ca măsură provizorie de protecție a victimei, aplicată de poliție, anume înlăturarea imediată a agresorului din locuința familiei⁶.

În acest context, dificultatea cea mai des invocată de colaboratorii poliției este faptul unde se va duce agresorul, în special în pandemie sau pe timp de iarnă. „*Agresorul refuză să ia cunoștință cu ORU și să semneze. Nu acceptă faptul că va fi înlăturat din domiciliu. Încercăm să-i ajutăm și noi să identifice la cine ar putea merge. Ei zic că nu au unde pleca, nu au rude, nici prieteni, că-i dăm afară din casa lor, sunt șocați. Atunci îi informăm că dacă o să se apropie la cel mult 50 m de casă sau de victimă riscă să fie trimiși în judecată, unde pot primi arest până la 15 zile și deja căută toate posibilitățile ca undeva să se adăpostească*”.

1.5. Supravegherea respectării ordinului de restricție de urgență

115. *Supravegherea executării măsurilor impuse prin ordinul de restricție de urgență implică în sine activitatea de monitorizare a modului de executare a restricțiilor aplicate în privința agresorului prin ordinul de restricție de urgență, desfășurată de către angajații Sectorului de poliție, din raza de domiciliere a victimei și agresorului.*

119. *În procesul supravegherii respectării interdicțiilor aplicate prin ordinul de restricție de urgență, angajații Sectorului de poliție, periodic, dar nu mai rar decât o dată în două zile, vor desfășura vizite inopinate, în timpul zilei (interval de timp cuprins între orele 0600 și 2200), în orice zi a săptămânii, la domiciliul sau locul aflării victimei, în vederea verificării respectării ordinului de restricție de urgență de către agresor.*

Ordinul IGP nr. 360. CAPITOLUL II. Intervenția poliției în cazurile de violență în familie.
Secțiunea 5. Supravegherea ordinului de restricție de urgență.

Chiar și în condițiile pandemiei, procedura de supraveghere a ORU a rămas neschimbată. Unul dintre polițiștii intervieuați chiar a spus că datorită faptului că erau obligați să patruleze prin sate și să informeze prin megafoane populația despre respectarea măsurilor de prevenire a răspândirii infecției, supravegheau, totodată, și respectarea ORU.

⁶ A se vedea Legea nr. 45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, art. 2, precum și Instrucțiunea metodică privind intervenția poliției în prevenirea și combaterea violenței în familie, Ordinul nr. 360 al IGP din 08.08.2018.

„De obicei, agresorii se supun deciziei poliției și părăsesc domiciliul”, au declarat majoritatea respondenților, precizând că „cele mai multe sunt încălcări mărunte – ei nu intră în casă sau apartament, dar pot veni la poartă, bat la ușă sau în geam, alte acte de huliganism”. Oricum, acestea sunt considerate încălcări și trebuie documentate în baza art. 318/1 CcRM⁷, chiar dacă deseori, până ajunge poliția la fața locului, agresorii nu mai sunt acolo. Monitorizarea zilnică a ORU este obligatorie, aceasta incluzând nu doar efectuarea vizitelor inopinate la locul aflării agresorului, dar și contactarea telefonică a victimei și a vecinilor. „Sunt și cazuri când victima singură permite agresorului să intre în casă, crezând că s-au împăcat”, s-au plâns mai mulți polițiști, exprimându-și regretul că legea nu prevede atragerea la răspundere și a victimei în cazul în care aceasta primește agresorul acasă. Pe de altă parte, alți polițiști au menționat că, deși nu este la fel de eficient ca și discuțiile tet-a-tet, prin supraveghere de la distanță ei s-au străduit totuși în această perioadă să reducă numărul vizitelor la domiciliu.

De regulă, agresorii încalcă ORU când sunt în stare de ebrietate și nu-și dau seama de acțiunile lor. În astfel de situații aceștia sunt transportați la secția de primire pentru stabilirea gradului de ebrietate și ulterior la inspectorat. „Când vedem că agresorul are un comportament agresiv și este foarte beat, pentru ca să nu se întoarcă înapoi la domiciliu, noi avem dreptul să îl reținem până la 3 ore, discutăm cu el până își revine un pic și conștientizează ce a făcut”, a relatat un respondent, amintindu-și că există și situații când ORU este încălcat cu bună știință. „Agresorului i-a fost stabilit ORU și el a plecat la fratele său în raion. Acesta l-a întăritat, spunându-i că este casa lui și el e gospodarul casei. Și că nu are dreptul nimeni să-l alunge din propria casă. Atunci el s-a întors acasă ca se demonstreze că este „stăpân”.

⁷ Codul contravențional a Republicii Moldova.

Articolul 318¹. Neexecutarea ordinului de restricție de urgență.

Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executarea cerințelor ordinului de restricție de urgență se sancționează cu amendă de la 60 la 90 de unități convenționale sau cu arest contravențional de la 3 la 10 zile.

II. APLICAREA ȘI ASIGURAREA MĂSURILOR DE CONSTRÂNGERE

146. În cazul în care se constată infracțiunea flagrantă prevăzută de art. 2011 (Violența în familie) al Codului penal, iar agresorul în continuare exprimă amenințări cu moartea, cauzarea vătămarilor corporale sau există un pericol iminent de realizarea acestora, reprezentantul organului de constatare/ofițerul de urmărire penală, va evalua riscul și va întreprinde măsuri obligatorii de înlăturare a acestuia, prin eliberarea ordinului de restricție de urgență, sau după caz, aplicarea măsurilor procesuale de constrângere (reținerea) în baza art. 165, alin. (2) și art. 166 ale Codului de procedură penală.

Ordinul IGP nr. 360. CAPITOLUL V. Aplicarea și asigurarea măsurilor de constrângere.

În momentul în care, în urma efectuării expertizei medico-legale, leziunile provocate victimei indică leziuni ușoare, medii sau grave, se impune pornirea unei cauze penale în baza art. 201¹ CP. De asemenea, încălcarea ordonanței de protecție tot trebuie să fie urmată de deschiderea unui dosar penal pe faptul încălcării hotărârii instanței de judecată. Astfel, în timp ce doi polițiști au spus că nu au avut cazuri care să impună pornirea urmării penale, alții s-au referit la cazuri singulare. Restul agenților constatare cu care am discutat au declarat că au avut astfel de situații, fiind pornite și cauze penale, dar în special contravenționale. Diferă doar numărul cauzelor pornite. În timp ce o parte dintre polițiști au zis că numărul cauzelor a fost mai mare, punând acest lucru pe seama campaniilor de informare și pe faptul că poliția, spre deosebire de alți bugetari, a activat în regim normal, alții vorbesc despre o diminuare, explicând acest lucru prin emiterea ORU care împiedică/înlocuiește necesitatea arestului contravențional, dar și pe lipsa probelor atât de necesare în astfel de cauze. *„În această perioadă am avut înregistrate în jur de 20 de cauze penale. Sunt atât de puține din cauza că lipsește materialul probatoriu. Elementul de baza este expertiza medico-legală. OUP se emite doar în cazul dacă există vătămări. Dacă nu sunt leziuni, cazul nu se investighează. Dacă victima refuză, la fel. Au fost constrângeri penale pentru încălcarea măsurilor de protecție”.*

În context, un polițist a precizat că din 12 cauze, doar în două a fost dispusă de către procuror începerea urmăririi penale, restul fiind examinate în temeiul art. 78¹ CcRM. Ajunse în instanța de judecată, puține cazuri se soldează cu arest contravențional, agresorii alegându-se de regulă cu muncă neremunerată în folosul comunității. Deși au menționat necesitatea intentării cauzelor penale, majoritatea respondenților au declarat că nu a fost nevoie să aplice și măsuri de constrângere. Totuși, doi polițiști au vorbit despre aplicarea arestului preventiv pentru 72 ore, în baza art. 201¹ CP, dar numai la decizia procurorului. Doar un angajat al poliției a specificat că a fost nevoie să aplice măsuri de constrângere pe un caz, în care agresorul, foarte violent, nu se supunea cerințelor colaboratorilor organelor de drept. *„Cu toate că a fost preîntâmpinat, bărbatul a refuzat să se supună. În astfel de circumstanțe, poliția urmează să aplice forța fizică sau mijloacele speciale; aici a fost nevoie de răsucirea mâinilor și aplicarea mijlocului special, cătușele, pentru a fi condus pentru efectuarea testului alcoscopic și, ulterior, la inspectorat pentru finalizarea documentării cazului. Acești agresori sunt trași la răspundere și pe faptul de nesupunere a cerințelor angajaților poliției”.*

De asemenea, acolo unde a fost constatată încălcarea OP, de regulă au fost pornite cauze penale. Unul dintre polițiști a declarat că a avut în gestiune 18 cazuri de încăl-

care a OP, doar că aceste procese durează mai mult și în momentul interviului nu avea informația completă cu referire la pedepsele dispuse de judecător. Dar cel mai des este dispusă munca neremunerată sau cel mult condamnare condiționată. Unul dintre polițiști a declarat că pe timp de iarnă sau când este frig afară instanța de judecată dispune arestul la domiciliu. Drept că nu este clar cum acest lucru poate proteja victima care, de asemenea, este acasă.

Întrebați dacă pandemia a influențat cumva aplicarea și asigurarea măsurilor de constrângere, majoritatea respondenților au invocat doar probleme legate de amânarea ședințelor de către instanțele de judecată, în unele raioane acestea activând doar în anumite zile. Unul din respondenți a precizat că tocmai amânarea ședințelor, în unele cazuri chiar și cu două luni, lăsa agresorii fără sancțiuni, aceștia continuând să manifeste un comportament agresiv. Doar pedeapsa reală este în stare să-i oprească. Totodată, nu au fost cazuri în care agresorii să fie infectați, ceea ce ar fi îngreunat reținerea acestora. În schimb au fost polițiști care au vorbit despre cum au fost înjurați și amenințați de agresorii nemulțumiți când erau reținuți sau când trebuiau să părăsească domiciliul, având restricții impuse prin ORU sau OP.

Și la acest capitol, atunci când au fost întrebați de provocări, respondenții au vorbit despre dificultățile legate de măsurile de restricție impuse. *„Erau cazuri când din grabă sau poate erau cazuri de tensiune, se certau foarte tare și puteam să uit de respectarea măsurilor. Adică cum să uit... poate să-ți cadă masca sau ceva de genul asta și unele persoane puteau să ne fotografieze. Poate nu reușeam să-mi pun masca ceea ce corect și îți făcea observație chiar agresorul. Era sufocant să stai cu mască să documentezi, dar mai ales îmbrăcat într-un costum de protecție,* a mărturisit unul dintre intervievați.

III. MĂSURILE DE PREVENIRE A CAZURILOR DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

3.1. Măsurile de prevenire primară a cazurilor de violență în familie

157. Prevenirea primară presupune un complex de măsuri organizatorice, juridice, economice și sociale, care au drept scop eliminarea fenomenului violenței în familie, relevarea cauzelor și condițiilor care generează comiterea actelor de violență în familie, acționarea cu prioritate asupra potențialelor victime și agresori, urmărindu-se scopul schimbării comportamentului social al acestora, reducerea premiselor care favorizează în mod direct și indirect comiterea actelor de violență și descurajează agresorii în comiterea acțiunilor ilicite.

Ordinul IGP nr. 360. CAPITOLUL VI. Măsurile de prevenire a cazurilor de violență în familie.

Secțiunea 1. Măsurile de prevenire primară a cazurilor de violență în familie

În comparație cu alte activități desfășurate de organele poliției, munca de prevenire a cazurilor de violență în familie a avut cel mai mult de suferit. Cel puțin acest lucru l-au mărturisit colaboratorii cu care am discutat. *„Până la pandemie realizam o serie de măsuri de prevenire primară. De exemplu, am făcut un Power Point despre violență pe care-l prezentam la Casa de Cultură și unde-i invitam anume pe bărbați, deși se întâmpla să vină și femei. Elevii erau informați unde să se adreseze în situația când tatăl este violent cu mama sau cu alți membri de familie”.*

În timpul stării de urgență generală toate activitățile au fost anulate, prioritară fiind informarea populației privind măsurile de protecție împotriva răspândirea virusului COVID-19. *„Ni s-a adus la cunoștință toate ordinele și modificările cu privire la infecția COVID și care ar trebuie să fie comportamentul polițistului în lucrul cu beneficiarii. Au fost instruiți pe fiecare secție, chiar de la prima etapă”.* Se făceau informări prin comunitate, mașinile angajaților erau dotate cu aparate audio prin care se transmiteau mesaje vocale cu referire la măsurile de protecție, cine sunt persoanele din grupul de risc, dar și despre necesitatea de a se adresa la medic dacă au careva simptome. Ulterior, odată cu relaxarea restricțiilor, cu excepția a doi-trei respondenți, restul specialiștilor au vorbit despre reluarea activităților de prevenire. Dar, spre deosebire de perioadele anterioare, toate activitățile de informare și prevenire erau organizate afară, în aer liber – pe stradă, în parc, în centrul satului, cu respectarea măsurilor de securitate și a distanței sociale. Ca o alternativă, au fost folosite sursele locale mass media, inclusiv radiodifuziunea. *„O perioadă nu aveam dreptul să facem nimic. Deja când s-au permis întrunirile până la un anumit număr de persoane, ne străduiam să organizăm aceste activități de prevenire, cu respectarea distanței. Mai ieșeau angajații poliției și desfășurau activități de informare și sensibilizare cu înmânarea pliantelor cu informație utilă despre ce trebuie de făcut dacă ești victimă a violenței în familie. Multe persoane nici nu știu ce înseamnă violența. O palma nu o considera act de violență, cred ca violența este doar atunci când ajung cu piciorul rupt”.*

Analizând acest aspect, mai mulți polițiști au remarcat că populația nu a avut aceeași deschidere pe care o manifesta anterior, nu toți luau pliante sau alte materiale chiar dacă se aflau afară. Iată de ce unii dintre ei au zis că s-au limitat la amplasarea/postarea informației la posturile de poliție din teritoriu, pe paginile Web a consiliilor

raionale, a primăriei sau chiar pe Facebook. Însă pe cazurile care erau deja sesizate, angajatul poliției informa obligatoriu victima despre posibilitatea de a fi emise ORU, OP, modalitatea de obținere a acestora, acordându-i suportul necesar.

Un respondent a amintit și de întrunirile pe care le-au organizat cu membrii/liderii Sectoarelor de Supraveghere de Vecinătate (SdV), unde participanții au fost informați despre necesitatea/obligația de a sesiza cazurile de violență în familie. „Numărul activităților organizate cu elevii a fost foarte mic comparativ cu anii trecuți. În acest sens pandemia ne-a afectat foarte mult”, și-a exprimat regretul o polițistă, aspect care, de altfel, a fost consemnat de jumătate dintre respondenți.

În acest context, respondenții au mai precizat că deși școlile au fost dotate cu tehnica necesară desfășurării online a activităților, problema este în lipsa abilităților lor de a utiliza aceste resurse, sugerând că o instruire în acest sens ar fi mai mult decât binevenită. „Chiar dacă am înaintat și un demers către Direcția raională Educație, ei ne-au refuzat să organizăm activități chiar și în aer liber. Ne-a fost permis doar online, ceea ce a fost o problemă pentru că noi nu știm cum funcționează aceste programe – zoom, google meet sau cum se mai cheamă ele... Și cred că chiar am avea nevoie de o instruire în acest sens”.

3.2. Măsuri de prevenire secundară a cazurilor de violență în familie

162. Prevenirea secundară implică în sine colaborarea angajaților Poliției cu reprezentanții instituțiilor penitenciare, consilierilor probațiunii și reprezentanții administrației publice locale, organelor de asistență socială, medicii de familie, instituțiilor și organizațiilor competente, având drept scop acționarea preponderent asupra comportamentului persoanelor predispuse de comiterea actelor de violență în familie, sau care au comis acte de violență în familie, în vederea neadmiterii comiterii repetate a actelor de violență în familie.

Ordinul IGP nr. 360. CAPITOLUL VI. Măsurile de prevenire a cazurilor de violență în familie.

Secțiunea 2. Măsuri de prevenire secundară a cazurilor de violență în familie

„Ce-i asta”, a întrebat un polițist atunci când a fost rugat să vorbească despre măsurile de prevenire secundară. Nici restul intervievaților nu au oferit mai multe detalii. Astfel, la acest capitol s-au expus doar jumătate din respondenți, dar informația lor a fost foarte sumară. Cineva a declarat că nu au fost organizate măsuri de prevenire secundară, alții – că s-au organizat, dar foarte puține. „Măsuri de prevenire secundară se făceau la domiciliu; se informa atât potențialul agresor privitor la măsuri și penalizări, cât și potențiala victimă privitor la drepturile care le are. Discuțiile cu agresorii se purtau afară, echipați cu toate cele necesare și respectarea distanței sociale”.

3.3. Măsuri de prevenire terțiară. Asigurarea evidenței nominale a agresorilor familiari

165. Măsurile de prevenire terțiară a cazurilor de violență în familie sunt orientate în vederea influențării asupra psihicului și comportamentului agresorului familial, în scopul schimbării concepției antisociale ale acestuia și prevenirii comiterii repetate a actelor de violență în familie, precum și asigurării protecției victimelor.

Ordinul IGP nr. 360. CAPITOLUL VI. Măsurile de prevenire a cazurilor de violență în familie.

Secțiunea 3. Măsurile de prevenire terțiară cu agresorii familiari

187. Pe parcursul desfășurării procesului de prevenire în teritoriul administrativ deservit, angajații Sectorului de poliție vor identifica potențialii instigatori de conflicte în cadrul relațiilor familiale, care urmează a fi luați la evidență și supuși măsurilor de prevenire terțiară cu implicarea în acest proces a reprezentanților autorităților administrației publice locale, asistentului social comunitar, medicului de familie, corpului didactic al instituțiilor de învățământ și reprezentanților sectorului asociativ.

Ordinul IGP nr. 360. CAPITOLUL VI. Măsurile de prevenire a cazurilor de violență în familie.

Secțiunea 5. Organizarea supravegherii comportamentului agresorului familial aflat la evidență și măsurile de prevenire terțiară desfășurate în privința acestuia

Potrivit datelor oficiale, în 2020, la evidența Poliției se aflau **3.957** agresori familiari dintre care, 3.748 bărbați și 209 femei⁸. În 2020, din cauza pandemiei, nu a fost posibilă organizarea măsurilor de prevenire terțiară în variantă clasică, cu desfășurarea activităților comune, unde erau invitați agresorii aflați la evidență sau a raidurilor poliției în cadrul cărora erau verificați și foștii deținuți. În perioadă dată acestea au fost realizate în timpul vizitelor la domiciliul agresorilor sau la telefon, fiind combinate cu responsabilitatea asigurării nominale ale acestora. Acest lucru l-au menționat aproape toți colaboratorii pe care i-am interviuat.

Cât privește evidența nominală a agresorilor, respondenții au afirmat că pandemia nu a anulat obligația de a ține evidența nominală a acestora, stilul de lucru rămânând neschimbat, doar cu respectarea măsurilor de protecție. Cu excepția doar a unui polițist, care s-a plâns că a trebuit „singur să-și procure costumul de protecție”, restul angajaților au spus că au fost asigurați cu tot echipamentul necesar (mască, costume de protecție de unică folosință, mănuși). „*Odată completată fișa de evidență, fiecare agresor intră în vizorul angajatului poliției, fiind inclus în registrul de evidență nominală, dar și în cel electronic. Se poartă discuții cu agresorii, fie telefonic, fie la fața locului, cu păstrarea distanței sociale. Cu toate că eram în perioada de pandemie, angajatul poliției se străduia, cel puțin o dată pe lună, să petreacă o discuție cu agresorul, să-i solicite o explicație despre comportamentul său, să-l informeze despre consecințele comportamentului violent. Dar totul era cu respectarea măsurilor de restricție, evident, impuse de CNSP*”.

Astfel, chiar dacă au fost impuse restricții și măsuri de prevenire, lucrul cu agresorii a continuat prin a fi contactați telefonic sau prin efectuarea vizitelor la domiciliu, au susținut 13 reprezentanți ai poliției, precizând că atunci când a fost anunțată starea de urgență generală (martie-mai), poliția se limita la discuțiile telefonice, iar după relaxa-

⁸ https://politia.md/sites/default/files/raport_cu_privire_la_activitatea_poliției_12_luni_2020_final.pdf. Raport privind activitatea Poliției. Anul 2020, pag. 13.

rea acesteia, au revenit la vizitele la domiciliu. În timp ce unii polițiști au indicat organizarea activităților de profilaxie zilnice, alții au semnalat doar verificări săptămânale sau chiar lunare. Dacă persoanele se aflau în autoizolare sau erau în carantină, fiind infectate cu COVID-19, monitorizarea se desfășura exclusiv telefonic.

De asemenea, procesul de monitorizare a evidenței agresorilor a implicat și contactarea victimelor sau altor membri ai comunității. În cadrul vizitelor la domiciliu, discuțiile erau purtate cu ambii parteneri, de obicei în aer liber, „la poartă” sau „în curte”, păstrând distanța. În această perioadă au fost evitate chemările agresorilor la sector. *„Când era cald, am pus o masă afară, în fața sectorului de poliție, și acolo audiam populația. Acum e frig și e mai greu. Deja doar poliția se deplasează. Chemările la sector le-am anulat. Vă închipuiți, trebuia de măsurat temperatura, de rugat să-și dezinfecteze mâinile și așa mai departe. De fapt, nu e obligator să mergi acasă. Mergi prin sat, întrebi de unul sau altul, cum e, ce au văzut, ce au auzit”*. Doar un singur respondent a afirmat că în pandemie a fost stabilită o regulă nouă, prin care vizitele la domiciliu au fost anulate, iar evidența agresorilor era realizată doar prin contactarea lunară a victimei, opinând că *„dacă agresorul are să comită o violență – o va face și nu contează că ai vorbit sau nu cu el”*.

În final, spre deosebire de restul colegilor săi, un ofițer de poliție a precizat că procedura de evidență, chiar și în această perioadă, a presupus prezența fizică a agresorilor la sectorul de poliție. Mai mult, acesta a prezentat drept provocare faptul că un agresor, invocând pandemia, a refuzat să se deplaseze la sectorul de poliție, precizând că vizitele la domiciliu au constituit o excepție, fiind efectuate doar în cazurile în care agresorii nu aveau telefon fix sau mobil. *„Cu cât mergi mai des în vizite, cu atât mai mare este riscul de contaminare cu COVID. Iată de ce în perioada pandemică au fost mai greu de supravegheat. Încercăm să comunicăm mai mult cu victima, între patru ochi când ne întâlnim prin sat, sau cu vecinii din mahala. Agresorii erau invitați la postul de poliție, dar dacă ei nu aveau posibilitate să vină, se deplasa angajatul poliției la fața locului, la domiciliu”*.

IV. PROTECȚIA VICTIMELOR VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

199. Angajații Sectorului de poliție sau ofițerul de urmărire penală, în cadrul intervenției lor în soluționarea cazurilor de violență în familie, vor informa victima referitor la posibilitatea obținerii ordonanței de protecție, prin aplicarea de către instanța de judecată a unor restricții față de agresorul familial.

202. În cazul în care, victima se află în stare de imposibilitate, angajații Sectorului de poliție sau ofițerul de urmărire penală, cu acordul victimei vor prelua de la aceasta o cerere (anexa nr. 17) privind aplicarea măsurilor de protecție, după care vor înainta un demers (anexa nr. 18), care, împreună cu alte materiale necesare pentru soluționarea cazului se vor prezenta în instanța de judecată, pentru emiterea ordonanței de protecție.

Ordinul IGP nr. 360. CAPITOLUL VII. Protecția victimelor violenței în familie.
Secțiunea 1. Asistarea victimei în obținerea ordonanței de protecție

Potrivit statisticii IGP, în anul 2020, în calitate de măsură preventivă în vederea asigurării protecției victimelor violenței în familie au fost emise de către instanțele judecătorești și supravegheate de către organul de Poliție **635** ordonanțe de protecție a victimelor violenței în familie, cu 75 OP (10,56%) mai puține decât anul trecut. Dintre acestea, 302 ordonanțe de protecție au fost emise la demersul ofițerului de sector, 10 ordonanțe – la demersul organului de urmărire penală, 4 – la demersul procurorului, 276 ordonanțe – la cererea directă a victimelor sau reprezentanților lor legali și 43 – la demersul altor autorități. Urmare a examinării, **64** de demersuri au fost respinse, dintre care în **46** de cazuri motivul respingerii a fost nerespectarea procedurii de depunere a cererii, stabilindu-se că victimele violenței în familie nu se află în situație de criză și că aveau posibilitatea să se adreseze în instanță conform normelor stabilite de procedura civilă.

4.1. Asistarea victimelor violenței în familie la obținerea ordonanței de protecție

Răspunzând la întrebarea ce semnifică numărul de ordonanțe de protecție emise în perioada vizată, părerile au fost împărțite. Punctul comun a vizat informarea victimelor despre posibilitatea obținerii unei ordonanțe de protecție, toți colaboratorii poliției menționând că atunci când au dorit acest lucru, absolut toate victimele au beneficiat de suportul necesar pentru completarea cererii în vederea obținerii unei măsuri de protecție. Modalitatea de examinare a ordonanței de protecție nu s-a schimbat, cu excepția cazurilor când instanțele de judecată examinau cauzele doar în anumite zile.

O parte dintre respondenți au consemnat că deseori au promovat „muncă de convingere” cu victimele violenței pentru că acestea deseori „se răzgândeau”. Pentru a preveni acest lucru, respondenții au precizat că mergeau împreună cu victimele în instanță, astfel ele beneficiind de un suport logistic și psihologic, iar angajații poliției se asigurau că ele vor merge cu demersul lor până la capăt.

De asemenea, în timp ce trei respondenți au declarat că nu au avut cazuri în care să fie necesară emiterea OP, alții au spus că au avut, dar nu știu să dea o apreciere comparativă cu perioada similară a anului trecut. Totuși, câțiva polițiști au declarat că au avut cazuri singulare în care au făcut demersuri pentru emiterea OP, precizând

că este vorba de una sau două ordonanțe emise, în una din acestea fiind vorba de copii minori. Restul polițiștilor s-au împărțit în două tabere: prima s-a rezumat la o descreștere vizibilă a solicitărilor de emitere a ordonanțelor de protecție, în timp ce a doua s-a referit la o creștere dublă a numărului ordonanțelor emise. Astfel, ofițerii care s-au referit la creșterea numărului de OP emise au precizat că au făcut tot posibilul să obțină o OP tocmai pentru a preveni creșterea numărului infracțiunilor penale. Or, o ordonanță de protecție emisă în procedură civilă poate contribui la prevenirea unei infracțiuni penale. Adică, pentru evitarea escaladării conflictelor sau repetarea conflictului, agentul constatatator preferă să înainteze o solicitare în instanța de judecată de emitere a ordonanței. Pe de altă parte, intervievații care au indicat că numărul de OP s-a micșorat, au explicat acest fapt prin implementarea activă a ordinelor de restricție de urgență, precizând că, având un ORU emis, agresorul „își dă seama de consecințe și își schimbă atitudinea”.

Doi dintre respondenți au semnalat că instanța de judecată a refuzat emiterea OP pe motiv că cererea de emitere a ordonanței nu a fost depusă de victimă personal. „Deși dosarul era complet, cu suficient material probatoriu, judecătorul a refuzat emiterea OP doar pentru că cererea nu a fost depusă personal de victimă care era aptă din punct de vedere fizic și psihic să facă de sine stătător acest lucru. Așa a considerat el”, și-a exprimat regretul unul dintre polițiști. În contrast cu această situație, un alt polițist a spus că „mulți judecători singuri ne solicitau să depunem personal demersurile necesare dacă victima nu poate pentru a urgenta procedura. Dacă e sâmbătă, ne străduiam pe loc să emitem ORU și deja am protejat-o”. Oricum, o parte din intervievați au precizat că ei doar au informat și ajutat victimele să completeze cererea pentru OP, acestea depunând singure dosarul în instanța de judecată. Doar atunci când femeile se află în stare de neputință sau au copii mici, acest lucru este făcut de polițist.

Au fost și situații când, cu tot probatoriul acumulat și prezentat în instanță, femeile solicită judecătorului să nu emită ordonanță pentru că „l-am iertat, ne-am împăcat, lăsați-l să vină acasă că avem copii de crescut”. Atunci agresorul se alege, în cel mai rău caz, cu câteva ore de muncă neremunerată în folosul comunității.

4.2. Informarea despre emiterea ordonanței de protecție. Executarea și supravegherea ordonanței

214. Procedura de informare a agresorului, de executare și supraveghere a măsurilor aplicate față de acesta de către instanța de judecată, va fi asigurată de către angajații Sectorului de poliție din raza de domiciliere a agresorului, în conformitate cu prevederile prezentei Instrucțiuni.

215. În cazul în care, părțile (victima sau gresorul) nu au fost prezente la ședința instanței de judecată, angajații Sectorului de poliție vor înmâna părților câte o copie a ordonanței propriu zise, fapt care se va consemna în procesul-verbal privind înmânarea actului de procedură (ordin de restricție de urgență, ordonanță de protecție) (anexa nr. 7), în conformitate cu prevederile art. 29 al Codului de executare.

Ordinul IGP nr. 360. CAPITOLUL VII. Protecția victimelor violenței în familie.
Secțiunea 2. Informarea despre emiterea ordonanței de protecție și executarea acesteia

220. În cadrul supravegherii modului de executare de către agresor a ordonanței de protecție, angajații Sectorului de poliție din raza de domiciliere a agresorului/victimei vor stabili contactul cu victima, privind căile și modalitățile de informare sau sesizare a Poliției, despre orice încălcare ori tentativă de încălcare a ordonanței de protecție, despre modul de respectare a restricțiilor aplicate față de agresor prin ordonanța de protecție.

Ordinul IGP nr. 360. CAPITOLUL VII. Protecția victimelor violenței în familie.
Secțiunea 3. Supravegherea ordonanței de protecție

În ceea ce privește informarea despre emiterea ordonanței de protecție, majoritatea colaboratorilor de poliție au precizat că de regulă agresorii sunt prezenți în ședințele de judecată atunci când se anunță emiterea OP. Ulterior, împreună cu polițistul, se deplasează la domiciliul unde agresorul își strânge hainele și părăsește locuința. Totuși, atunci când acest lucru nu se întâmplă – și în pandemie au fost astfel de situații – agresorii nu erau prezenți în instanță, dar nici nu erau citați la inspectorat. În astfel de cazuri polițistul de sector merge la domiciliul acestuia pentru a-l informa și executa OP. Agresorul este obligat să semneze procesul-verbal prin care i se aduce la cunoștință despre OP, inclusiv i se înmânează o copie a ordonanței. În cazurile în care pe aceleași dosare erau emise ORU anterior, nici nu era nevoie a expulza agresorul din casă pentru că el deja nu se afla acolo și doar era informat despre noile restricții impuse și perioada pentru care a fost emisă ordonanța.

Ceea ce ține de supravegherea/monitorizarea ordonanțelor de protecție, toți cei care au avut în supraveghere OP au declarat că pandemia nu a impus ceva nou sau deosebit în monitorizarea respectării ordonanțelor. Nimeni din cei intervievați nu a invocat că ar fi întâmpinat vreo problemă în acest sens. *„Nimic deosebit față de alte perioade – telefonic, prin discuții profylactice, sau vizite la domiciliul victimei. Nu sunt așa de multe și noi le monitorizăm. Mai întrebăm și vecinii ce-au văzut sau auzit. Din șase OP emise, niciuna nu a fost încălcată”.*

Totodată, reflectând asupra situației date, unul dintre ofițeri a opinat că anume în condițiile unei stări de urgență monitorizarea agresorilor prin intermediul brățarilor electronice este soluția perfectă care, pe de o parte, asigură o mai bună supraveghere a respectării ordonanței de protecție, iar, pe de altă parte, reduce la maxim riscul infecției.

Totuși, dezvoltând acest subiect, s-a observat tendința polițiștilor de a învinui victima că nu anunță despre încălcarea măsurii de protecție, manifestându-și regretul că victimele nu sunt și ele trase la răspundere pentru că permit agresorilor să intre în casă sau chiar îi ascund. *„Când ne-am deplasat la fața locului, pentru că victima prea insistent ne invita în casă să verificăm, dorind să obțină contrariul, am intuit că e ceva dubios. L-am găsit ascuns sub pat. Dacă ar fi trasă la răspundere, nu s-ar întâmpla așa ceva. Brățara electronică ne-ar permite să nu cheltuim timp și bani pentru identificarea localizării agresorilor. La fel, am putea fi siguri că victima nu ne minte, nu ascunde agresorul și nu am pierde două zile să căutăm probe video sau martori ca să demonstrăm că el a încălcat OP, atunci când victime refuză să recunoască acest lucru”*, a precizat polițistul.

4.3. Acțiunile angajaților Sectorului de poliție în cazul încălcării ordonanței de protecție

229. În cazul în care, angajatul Sectorului de poliție, în calitate de organ de constatare, sesizat despre încălcarea ordonanței de protecție de către agresor, precum și dacă prin conținutul actelor de constatare se va releva o bănuială rezonabilă, că a fost săvârșită infracțiunea prevăzută de art. 3201 al Codului penal, acesta neamânat va întocmi toate actele de constatare ce se impun, în conformitate cu prevederile alin. (2) art. 273 Cod de procedură penală și concomitent va dispune înregistrarea imediată în ordinea stabilită a sesizării, dar nu mai târziu de 24 ore, în Registrul de evidență a sesizărilor cu privire la infracțiuni (Registrul nr. 1) al Serviciului de gardă/Dispeceratul Poliției, pentru începerea procesului penal.

Ordinul IGP nr. 360. CAPITOLUL VII. Protecția victimelor violenței în familie.
Secțiunea 4. Acțiunile angajaților Sectorului de poliție în cazul încălcării ordonanței de protecție

În timp ce un colaborator al poliției a spus că „nu știe ce să spună la acest capitol”, iar alții doi au afirmat că nu au avut astfel de cazuri, ceilalți respondenți au declarat că au documentat aceste cazuri conform procedurilor standard. Documentarea la fața locului este urmată de o citare la APL sau la postul de poliție. Se pornește cauză penală în baza art. 320 (1) CP⁹. Ulterior, în regim de urgență, cazul, cu tot cu materialul probatoriu, era transmis conform competenței la organul de urmărire penală din cadrul Inspectoratului raional de Poliție.

De asemenea, în caz de încălcare a ordonanței de protecție, chiar dacă victima solicită acest lucru, acțiunea NU poate fi încetată. În acest context, în timp ce unul dintre polițiști a remarcat că pedeapsa este una prea drastică pentru încălcarea OP, precizând că de regulă „nu era violență fizică, doar cât agresorul venea la domiciliu să-și ia ceva din haine sau ceva să mănânce”, altul a optat pentru reținerea imediată a acestuia, menționând că în „pandemie deseori ședințele de judecată se amânau și agresorii se relaxau”.

În context, mai mulți polițiști au vorbit despre pedeapsa „prea blândă” aplicată de judecători în cazul încălcării ordonanțelor de protecție, fiind vorba fie de ore de muncă neremunerată în folosul comunității, fie de o pedeapsă condiționată. „Spre exemplu, au fost încălcate 18 ordonanțe de protecție. Se pornesc 18 dosare penale. Au fost și cazuri când a fost încălcată de două ori, dar de obicei ei înțeleg că va fi mai rău dacă va încălca. Atunci când persoana ajunge în instanța de judecată poate fi condamnată cu detenție. Mai rar, dar se întâmplă și așa cazuri. Din păcate, de regulă pedeapsa este una condiționată, el rămâne în libertate. Dacă ar fi după gratii, altfel ar fi percepută pedeapsa. Eu cred că dacă persoana a comis a doua oară infracțiunea, trebuie închisă”.

Ceea ce ține de asigurarea legăturii cu organul de urmărire penală, absolut toți colaboratorii poliției cu care am discutat au vorbit despre o colaborare bună, fără careva diferențe în comparație cu perioadele precedente, remarcând că procesele-verbale sau fișele de documentare a cazului puteau fi expediate prin Viber sau alte resurse digitale. „Atunci când eu, în calitate de organ de constatare a situației la fața locului, constat un caz grav de abuz, la necesitate pot solicita imediat deplasarea la locul faptei atât a

9 Codul Penal al Republicii Moldova. **Articolul 320.** Neexecutarea hotărârii instanței de judecată.

Articolul 320¹ Neexecutarea măsurilor din ordonanța de protecție a victimei violenței în familie.

Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executarea măsurilor stabilite de instanța de judecată în ordonanța de protecție a victimei violenței în familie se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 160 la 200 de ore sau cu închisoare de până la 3 ani.

serviciului medical de urgență, cât și a ofițerului de urmărire penală. Ulterior, sunt responsabil să transmit actele către organul de urmărire penală, evident după ce am și rezultatele de la expertiza medico-legală”, a explicat un respondent, atrăgând atenția asupra faptului că dacă pe numele agresorului au existat mai multe abateri, pornirea unui dosar penal este obligatorie.

4.4. Soluționarea multidisciplinară a cazurilor de violență în familie

232. În cazurile în care, se constată un caz de violență în familie, angajații Sectorului de poliție vor informa de urgență în scris, printr-o fișă de referire (anexa nr. 2) asistentul social, dat fiind faptul că ultimul coordonează soluționarea multidisciplinară a cazurilor înregistrate de violență în familie, în acest sens exercitând rolul de manager de caz, pentru cazurile de violență în familie, în conformitate cu Managementul de caz, aprobat prin ordinul Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale nr. 71 din 03.10.2008.

233. Aceași procedură de sesizare, necesită a fi urmată și în cazul sesizării altor organe/organizații și instituții competente în rezolvarea cazurilor de violență în familie, dacă o altă procedură nu este reglementată de legislația în vigoare.

Ordinul IGP nr. 360. CAPITOLUL VII. Protecția victimelor violenței în familie.
Secțiunea 5. Soluționarea multidisciplinară a cazurilor de violență în familie

Deși s-au întrunit mai rar, comunicând mai mult la telefon, deși autoritățile locale au lucrat mai mult de acasă, reprezentanții organelor de drept au specificat că atunci când a fost nevoie, de fiecare dată echipele multidisciplinare (EMD) au fost convocate, fiind respectate măsurile de prevenire a răspândirii infecției.

Intervistații au explicat că pe fiecare caz unde a fost emis ORU s-a întocmit fișă de referire, și în comun cu copia ORU se expedia către autoritatea tutelară. La fișa de referire era atașată o scrisoare de însoțire prin care se înștiința autoritatea tutelară și asistentul social cu privire la emiterea ordinului de restricție de urgență și luarea la evidență a agresorului. Primăria decide când este cazul să fie convocată ședința echipei multidisciplinare, fie că se întrunesc în 24 ore, fie a doua zi. Pe cazurile unde figurează copii, victime ale violenței, EMD este obligată să se întrunească în maxim 72 de ore. Unii dintre respondenți au indicat că la ședințele EMD erau chemate și victimele, și agresorii, doar că la intervale de timp diferite, pentru a exclude contactul. La ședințe li se aduceau la cunoștință drepturile de care pot beneficia, pe unele cazuri fiind implicați și psihologii din inspectoratele de poliție. *„Nu a fost nimic diferit în această perioadă. Când a fost nevoie de intervenția altor specialiști, îi implicam în funcție de profilul victimei și circumstanțele cazului. De obicei în cazurile când victima este în situație de criză și are nevoie de psiholog, implicăm psihologul pentru a o stabiliza emoțional. Potrivit procedurii, putem înainta un demers către Serviciul de Asistență Psihopedagogică din cadrul Direcției de Învățământ sau la psihologii din cadrul spitalului raional. Dar pentru a urgenta intervenția pe unele cazuri grave implicam și psihologul Inspectoratului”.*

Totuși, o parte din respondenți au specificat că tocmai din cauza pandemiei ședințele EMD erau convocate după ce se adunau mai multe cazuri, ceea ce a redus din rapiditatea intervenției. Mai mult, unul din polițiști a afirmat că absolut toate cazurile de violență în familie sunt referite către APL, indiferent dacă sunt sau nu implicați minori,

precizând că uneori întâmpină dificultăți să obțină acordul victimelor mature. *„Dacă sunt copiii, nu e nevoie acordul maturului. În cazul unei victime mature avem nevoie de acordul acesteia. Și dacă victima semnează, expediem spre APL, care trebuie să convoace comisia multidisciplinară. Dar la noi cum se întâmplă? Primăria adună la un loc mai multe cazuri și la comisie se discută toate cazurile odată, ceea ce durează”*.

Cu referire la necesitățile de plasament, în timp ce unul dintre intervieuați a declarat că a avut doar două cazuri în care s-a reușit plasamentul pentru că au prins perioada când deja centrul din localitatea lor ieșise din carantină, un alt respondent a precizat că „au avut noroc” că nu a apărut această necesitate pentru că la ei în raion nu există centre specializate pentru victime. *„Dacă agresorul este în stare de ebrietate, puteam să cerem un tratament de dezalcoolizare la spitalul raional. Aici avem pârgii mai multe. Facem demers și merge la tratament. Nu pot spune că am simțit rezistență din partea altor specialiști”*, a explicat unul dintre respondenți. În timp ce un alt coleg al său, referindu-se la același aspect, a spus că deși au solicitat convocarea EMD și a expediat instanței de judecată demersul de solicitare a impunerii tratamentului forțat, judecătorul nu a acceptat acest lucru.

4.5. Colaborarea cu alte grupuri profesionale – judecători, medici, asistenți sociali, APL

Referindu-se la colaborarea cu alte grupuri profesionale, cu remarcă că au comunicat la telefon mai mult ca niciodată, nimeni nu a semnalat vreo problemă în acest sens. *„Există o colaborare cu organul de urmărire penală. Am colaborat și cu judecătorii, chiar dacă ei la începutul pandemiei nu au lucrat în regim offline. Atunci când era nevoie să contactăm, judecătorul ne mai informa adăugător ce este necesar pentru ca pachetul de acte să fie complet. Fiecare își știe rolul său. Cel mai rapid trebuie de acționat pentru emiterea OP. Cu asistenții sociali nu am avut probleme. Primari sunt care lucrează mai bine, alții mai slab”*, a precizat unul dintre polițiști.

Fiind întrebați care au fost grupurile profesionale cu care au interacționat cel mai bine, absolut toți au vorbit despre o bună colaborare cu autoritățile publice locale, asistenții sociali și medicii. De asemenea au menționat și echipele multidisciplinare care, chiar și pe timp de pandemie, nu și-au întrerupt activitatea. Totuși, o dificultate menționată a fost cea legată de centrele de plasament, mai ales atunci când a fost necesar plasamentul copiilor.

V. RĂSPUNDEREA DISCIPLINARĂ A ANGAJAȚILOR POLIȚIEI

236. În procesul exercitării atribuțiilor de serviciu, angajații Poliției sunt obligați să respecte cu strictețe prevederile legislației în vigoare, drepturile, libertățile constituționale și fundamentale ale persoanei, asigurând reacționarea promptă la apelurile victimelor în cazurile de violență în familie.

**Ordinul IGP nr. 360. CAPITOLUL VII. Protecția victimelor violenței în familie.
CAPITOLUL VIII. Răspunderea disciplinară a angajaților poliției.**

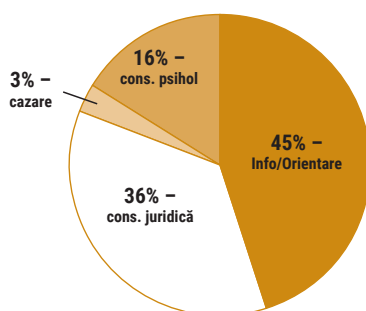
În ceea ce privește atragerea la răspundere disciplinară a angajaților sectorului de poliție pentru nerespectarea legislației în cazurile de violență în familie sau pentru depășirea atribuțiilor de serviciu, absolut toate persoanele care au participat la interviuri au afirmat că nu cunosc astfel de cazuri, precizând că și consecințele la care urmează să fie expus un angajat al Inspectoratului, în cazul când nu își îndeplinește munca, sunt suficient de grave. Totuși, trei dintre respondenți au menționat că au fost cazuri când au fost inițiate anchete de serviciu pe faptul că unii angajați noi nu cunoșteau procedura de documentare a cazurilor de violență în familie sau chiar le era frică să emită măsuri de protecție. În context, unul dintre polițiști a adus exemplul colegului său, sancționat anterior perioadei analizate. *„Am avut un coleg, căruia îi era frică să emită ORU. Cineva a sesizat organele competente. În urma anchetei de serviciu, colegul a fost sancționat disciplinar. Drept consecință, pentru că nu a mai vrut să se repete acea situație, anul acesta, adică 2020, acest coleg a obținut locul I în republică pentru investigarea celor mai multe cazuri de violență în familie. Ceilalți i-au urmat exemplul și au învățat din experiența sa negativă pentru că nu e de glumă”.*

Fiind întrebați ce ar trebui de schimbat pentru a nu se ajunge la sancțiuni disciplinare sau anchete de serviciu, aceștia au menționat necesitatea instruirilor continue atât de necesare colaboratorilor recent angajați. *„Noi îi ghidăm, ajutăm, dar cadrele tinere au nevoie de instruiți și seminare tematice la subiectul dat. Dar cel mai important este respectarea legislației în vigoare. Atâta timp cât ne vom conduce după legislația în vigoare, nu o să fie careva sancțiuni”.*

VI. PUNCTUL DE VEDERE AL ORGANIZAȚIILOR SOCIETĂȚII CIVILE

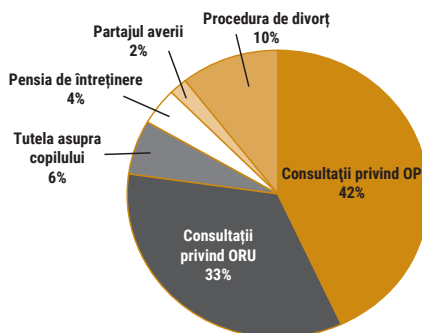
6.1. Opinia specialiștilor Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru victimele violenței în familie și violenței împotriva femeilor/TELEFONUL DE ÎNCREDERE

De-a lungul anilor, solicitările persoanelor afectate de violență în familie care au sunat la Telefonul de Încredere au rămas aceleași. Anul 2020 nu a fost o excepție. Astfel, după serviciile de *Informare și orientare în domeniu*, cele de *consiliere psihologică*, *consultație juridică* au fost cele mai solicitate servicii.

Solicitările beneficiarilor Telefonului de Încredere

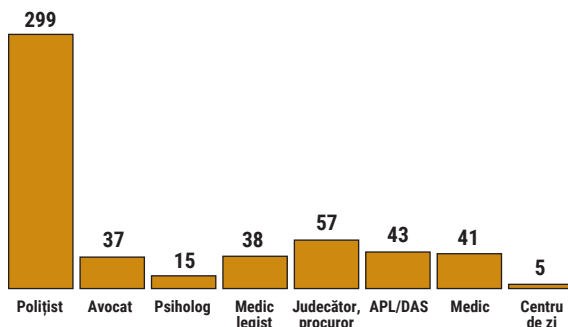
Oricum, cele mai multe cazuri de adresare vizează **informarea beneficiarilor** despre instrumentele de protecție existente – **ordin de restricție de urgență (ORU)** și **ordonanța de protecție (OP)**, care vin să asigure securitatea imediată a victimelor violenței în familie și copiilor acestora.

Specificul consultației juridice

Ceea ce trebuie remarcat este faptul că, în încercarea de a-și soluționa problemele, înainte să apeleze la Telefonul de Încredere, beneficiarii au relatat că au cerut ajutor organelor din domeniu. Astfel, din numărul total de apeluri prin care au fost sesizate cazuri de violență în familie, în **peste 50 la sută** dintre acestea, beneficiarii precizau că au solicitat ajutorul altor organe cu competențe în domeniul combaterii violenței în

familie. Mai mult, din totalul de **544 cazuri** de violență în familie, înregistrate în perioada de referință, în 55% dintre acestea persoanele care ne-au apelat avuseseră deja o experiență cu organele de drept, apelând poliția în situații de urgență. De asemenea, în 35 de cazuri a fost emisă anterior o ordonanță de protecție, iar în 37 de cazuri a fost emis un ordin de restricție de urgență.

Grupuri profesionale la care victimele violenței în familie s-au adresat pentru ajutor

Pentru că poliția este grupul profesional cel mai solicitat, lucru firesc reieșind și din mandatul pe care-l au, și dificultățile despre care ne-au vorbit cel mai mult femeile vizează tocmai nemulțumirile legate de intervenția acestora. Asemenea altor domenii, pandemia a avut consecințe nefaste și asupra intervenției organelor de drept în cazurile de violență în familie, în special fiind vorba de situațiile legate de carantină sau autoizolare. Astfel, din ceea ce-au povestit beneficiarii serviciului, intervenția poliției nu întotdeauna a fost una eficientă. Au fost cazuri în care victimele contactau poliția și li se spunea: *„Nu aveți și voi ce face acum pe perioadă de carantină? Pentru toate fleacurile sunați la poliție... Noi și așa avem multe probleme acum...”*.

Mărturiile ale victimelor violenței în familie care au sunat la Telefonul de Încredere

Analiza cazurilor în care beneficiarii vorbesc despre contactul pe care l-au avut cu organele de drept în perioada de referință au scos în evidență câteva aspecte comune. Acestea au vizat în primul rând deficiențele apărute din cauza respectării carantinei obligatorii sau necesității autoizolării. Astfel, situațiile când reprezentanții organelor de drept **au evitat să emită ORU anume din cauza stării de urgență** au fost multiple. Încercările de a solicita implicarea polițiștilor nu întotdeauna s-au soldat cu un rezultat pozitiv.

„Mama s-a întors recent din Italia și este în autoizolare. Eu deja am fost testată pozitiv. Ieri, în timp ce vorbeam la telefon, auzeam cum tata strigă, o amenință cu moartea. Mama zicea că are și un cuțit. Am sunat la polițistul de sector. El mi-a spus că nu poate face nimic, dat fiind faptul că familia este în carantină. Mi-a spus că mama poate să vină după 14 zile și să depună plângere”.

De cele mai dese ori argumentele care erau invocate puneau accent pe nevoile de trai ale agresorilor, ele fiind prioritare anume în această perioadă, în defavoarea asigurării securității pentru victime și copii. *„Unde va pleca el?”* sau *„Cine o să-l primească acum când toți stau închiși în casă, acum e carantină”*, au fost replicile cele mai des întâlnite.

Vulnerabilitatea victimelor violenței s-a resimțit mult mai acut. Uneori implicarea poliției prin descurajarea victimei de a solicita măsuri de protecție, chiar dacă „*acel soț a atacat-o cu o furcă și a alungat-o noaptea din casă*”, întărește sentimentul de culpabilitate și deznădejde. Alteori polițiștii nu au fost mai insistenți până la capăt de a identifica cum să ajungă la o victimă care aparent a renunțat la ajutorul lor fiindcă nu a răspuns la apelul telefonic.

„...*leri am avut un incident foarte urât de violență. Am o vânătăie mare la tâmplă și dureri musculare. Sunt însărcinată... Îl rugam să sune să cheme măcar ambulanța că aveam dureri în burtă. A refuzat. După un timp s-a calmat, iar eu am reușit să iau telefonul, să mă încui în baie și să sun la poliție. Poliția a venit foarte repede... în 2-3 minute. M-au telefonat să ies să le deschid ușa de jos de la bloc. Pentru că eram încuiată în baie, a trebuit să ies. Atunci el mi-a luat telefonul și cu forța m-a ținut în casă. Polițiștii AU PLECAT pentru că eu nu am reușit să mă duc să le descui ușa. Nu știu dacă au mai sunat sau nu... Nu aveam telefonul la mine, iar el a șters toate apelurile. Cu pandemia asta nu știu dacă pot merge la medic să văd dacă fătul este ok., mai ales că am și febră*”.

Oricum, cel mai greu de gestionat au fost situațiile unde, pe de o parte, **emiterea ORU era necesară, dar și carantina era obligatorie**. În unul din cazuri, atunci când a fost sesizat, polițistul de sector a spus că nu poate face nimic, dat fiind faptul că familia se află în carantină, spunându-i victimei să vină după două săptămâni să depună plângere. Dar a prevenit-o că agresorul va primi fie o amendă, fie ore de muncă neremunerată în folosul comunității. Într-un alt caz reprezentativ, în care erau implicați și patru copii, în timp ce înregistra plângerea, polițistul i-a atenționat: „*Gândiți-vă că e tatăl vostru, unde să se ducă el pe timp de coronavirus?*” Cererea a fost retrasă.

Într-un al treilea caz, după un nou incident de violență (bătăi și bunuri stricate), vecinii au sesizat Serviciul 112. Poliția a venit la fața locului și, cât timp aceștia i-au sustras atenția, femeia a reușit să ia ceva haine, actele și împreună cu cei doi copii minori a ieșit din casă. Din păcate, victima nu a fost informată despre posibilitatea emiterii ORU, punându-se accent pe faptul că imobilul este al agresorului, acesta fiind în autoizolare.

Cazurile beneficiarelor testate pozitiv cu COVID-19 a constituit o provocare pentru toți cei implicați deoarece, pe de o parte, aveau obligația să stea în casă, iar pe de altă parte, violența s-a accentuat. „*Soțul meu este fost polițist. La începutul lunii m-a bătut. Am chemat poliția. I-au emis ORU pe zece zile. Între timp așa s-a întâmplat că am fost testată pozitiv – eu și băiatul de 13 ani. I-am zis soțului că avem Covid și că nu ar fi de dorit să vină că se poate molipsi. El a venit. A băut spirt. Iar sârea să mă bată. M-a împins. Încercând să mă protejez, am ajuns cu mâna în sticla de pe ușa care s-a spart. M-am tăiat până la os, sângele efectiv țâșnea...*” Pentru că avea nevoie de intervenția medicilor, a fost chemată ambulanța. Femeia a fost transportată la spital, unde i s-a acordat ajutorul de urgență. Deși a povestit ce s-a întâmplat exact, expertiza medico-legală nu a fost făcută pentru că „*femeia avea Covid*” și urma să vorbească deja cu medicul de familie cine, unde și cum îi va face pansamentele zilnice de care avea nevoie. Din spusele femeii, ulterior, polițistul a acuzat-o pe ea că „*provoacă situațiile de violență*”, adăugând că dacă tot a venit acasă, soțul trebuie să stea 14 zile în autoizolare. „*M-a sunat șeful de sector și m-a întrebat de ce fac probleme și de ce am telefonat la 112? Că singură m-am tăiat la mână și că-l învinuiesc pe nedrept. Mi-a zis că pentru apel fals voi primi amendă și că după carantină va emite ORU pe numele meu, la fel cum a avut și soțul...*”

Exemple când polițistul reacționează neadecvat la cazurile de violență în familie sunt des înregistrare la Telefonul de Încredere, omul legii invocând diverse motive neîntemeiate.

- „Am chemat poliția. El a fost scos din casă, iar în dimineața următoare polițistul m-a sunat și mi-a spus că soțul vrea să se întoarcă acasă, că nu are unde se duce, că a promis că nu va mai fi violent. L-am lăsat. **Incidentele de violență se repetă.**”
- „...Mă ocărăște că-l chem pentru lucruri minore... acum când țara arde...”
- „Polițiștii au spus că din cauza pandemiei nu pot face nimic”.
- „Polițiștii au spus că bărbatul va putea ieși din casă abia după perioada de autoizolare și că acum nu-i pot face ORU”.
- „I-au spus soțului să intre în casă și să se liniștească că nimeni nu o să facă nimic, pentru că este casa lui și acum trebuie să stea în casă, nu să umble pe drumuri”.
- „Mi-au spus că dacă nu am viză de domiciliu în apartament, ei nu îl pot scoate pe el din casa lui”.
- „Da, există ordonanță de protecție, însă e tare multă umblătură pe drum, chiar vă trebuie asta anume acum, când nimeni nu lucrează din cauza pandemiei...?”
- „Polițistul mi-a zis: ca să scap de violență, trebuie să-mi strâng hainele și să plec în altă localitate, cât mai departe”.

Au fost numeroase și cazurile când, fiind antrenati în alte activități, în special de prevenire a răspândirii infectării cu COVID-19, **timpul de reacție la cazurile de violență s-a mărit**. Situații când victimelor li s-a spus că „**acum sunt plecați**”, că „**sunt ocupați**”, că „**pot veni doar mâine**” au fost semnalate de mai mulți beneficiari. În unul din cazuri, de exemplu, fiind sesizată sâmbătă dimineața, echipa de intervenție s-a deplasat la fața locului. Însă, potrivit martorilor, deși urmele violenței fizice erau vizibile, nicio măsură de protecție nu a fost emisă, iar victimei i s-a spus „**să stea toți în casă, iar luni îi va vizita polițistul de sector**”. Într-un alt caz, atunci când a fost sunat, polițistul a spus că chiar dacă este de dorit să stea în casă, poate să iasă să se „**plimbe în jurul casei până o să adoarmă el** (n. a – agresorul) **să nu cadă în ochii lui...**”. Iar în cel de-al treilea, „**polițistul mi-a spus să nu sun la 112, dar să îl apelez personal... A zis că vine și nu a mai ajuns**”.

Totuși, trebuie să remarcăm faptul că nu toate beneficiarele au făcut legătura dintre perioada pandemică și intervenția poliției, în special fiind vorba de persoanele din mediul rural. Având o libertate mai mare de mișcare decât la oraș și intrând în contact cu mai puțină lume, atunci când au vorbit despre situația de violență, acestea au invocat mai multe dificultăți, dar care denotă preponderent încă persistența stereotipurilor existente decât consecințele pandemiei.

- „Polițistul a spus că eu sunt vinovată, că femeile întotdeauna sunt vinovate, că eu umblu cu minciuni și amăgesc”.
- „Au spus că asta e treabă de familie și nu e cazul să se implice”.
- „...Am auzit la televizor că există protecție, dar polițistul mi-a spus că el nu se ocupă cu așa ceva”.
- „Dacă depuneți plângere, urmează să fie pusă o amendă, banii tot de la copii vor fi luați, gândiți-vă bine ce faceți”.

În unul din cazuri polițistul a spus că de mult timp cunoaște familia și că acolo și femeia îi vinovată, pentru că îi „**iute de gură**” și că „**dacă ar tăcea, el nu ar bate-o**”. Acestea au constituit miezul problemei, și nu violența fizică a soțului.

De asemenea, cazurile în care agresorii sunt reținuți, fiind eliberați peste câteva ore sunt la fel de frecvente ca de altfel și situațiile în care un caz de violență în familie se încheie cu o amendă.

- „Ultima dată când m-a bătut, i-au pus amenda de 150 lei... Așa poate să continue să mă bată veșnic”.
- „Cei de la poliție îl iau, îi pun amendă și îi dau voie să vină acasă”.
- „Numai amendă plătește și gata. Când vine e mai rău, mai agresiv, parcă îi turbat”.
- „Polițistul a spus o dată că o să vină să întrebe ce se întâmplă la noi, dar nu a venit”.

Una din beneficiare a povestit că a depus multe plângeri la poliție, de fiecare dată fiind sesizat polițistul de sector, dar că de fiecare dată i se pune amendă. Ultima dată polițistul doar l-a prevenit ca dacă se mai întâmplă, va emite ORU, dar numai ATÂT.

Cazul altei beneficiare, care ne-a fost sesizat de sora victimei, este cu atât mai grav, cu cât victima a fost audiată la spital, fiind transportată acolo cu ambulanța în stare de inconștiență. Agresorul a rămas în libertate, nefiind reținut, chiar dacă nu era la prima abatere și având în trecut și antecedente penale. „...El a venit, a spart ușa și o fereastră, a intrat și imediat a luat-o la pumni, să o bată. I-a pus cuțitul la gât și i-a spus că o omoară. A adus fereastră și a bătut-o și cu acesta. O bătea cu sucitorul în cap, lovea cu picioarele. I-a pus piciorul pe piept și a violat-o. Sora mea s-a trezit la spital, cu capul spart în câteva locuri, avea tăieturi la ureche, obrazul tăiat, multiple vânătăi pe spate și picioare. Vreo trei ani în urmă a împins-o și a căzut în fântână, fracturându-și coloana vertebrală... A bătut-o de multe ori și de fiecare dată îi puneau vreo 500 de lei amendă...” Anterior, același agresor și-a înjunghiat propriul tată, a legat-o de pat pe soacră-sa și i-a dat foc, aceasta fiind salvată de fiica sa, și-a bătut repetat fosta concubină.

Aici trebuie de specificat că legislația existentă în domeniul prevenirii combaterii violenței în familie, atât cea penală, cât și cea contravențională, exclude amenda din lista măsurilor de sancționare a agresorilor familiari. Totuși, chiar și așa, beneficiarii continuă să vorbească anume despre amenzi emise în baza art. 69¹ CcRM¹⁰.

În final, în vederea asigurării securității și nevoilor imediate ale victimelor violenței în familie sau/și copiilor acestora, în circa 20 la sută din cazuri a fost nevoie de intervențiile consilierilor în regim de urgență. Deși nu foarte multe cantitativ, complexitatea acestora a necesitat un efort dublu. Și asta pentru că pandemia și lucrul la distanță s-a răsfrânt și asupra implicării și eficienței specialiștilor pe cazurile de violență.

6.2. Opinia specialiștilor, reprezentanți ai altor organizații neguvernamentale

O apreciere a răspunsului organelor de drept la cazurile de violență în familie, înregistrate în perioada pandemiei (martie-octombrie 2020), a fost abordată în cadrul interviurilor realizate cu reprezentanții organizațiilor specializate în acordarea asistenței juridice victimelor violenței în familie, în speță fiind vorba de **Centrul de Drept al Femeilor și Asociația „Promo-Lex”**. Cu referire la identificarea cazurilor înregistrate de către organizațiile vizate în perioada sus-menționată, reprezentanții ambelor organizații au precizat că solicitările de acordare a consultațiilor juridice au venit telefonic sau online, direct de la beneficiare sau de la rudele acestora.

¹⁰ Codul Contravențional al Republicii Moldova.

Articolul 69. Injuria

(1) Injuria, adică vorbele sau faptele care lezează onoarea și demnitatea persoanei, se sancționează cu amendă de la 9 la 18 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 10 la 20 de ore.

(2) Injuria adusă în mass-media se sancționează cu amendă de la 12 la 24 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 15 la 30 de ore.

În ceea ce privește **dinamica cazurilor**, în timp ce reprezentanta Asociației „Pro-mo-Lex” vorbește despre o diminuare a numărului acestora, valabilă pentru toată perioada, cei de la Centrul de Drept al Femeilor (CDF) confirmă această tendință, dar numai pentru primele două luni ale stării de urgență (martie-aprilie 2020). Astfel, dacă în luna martie au fost înregistrate mai puține cazuri, vorbind chiar de o scădere a numărului acestora, ulterior numărul lor a început să crească. Cauza diminuării a avut legătură directă cu măsurile de restricție impuse de pandemie, ceea ce a împiedicat beneficiarele să solicite ajutor și să poată discuta deschis și pe îndelete despre problema cu care se confruntă (cazurile când agresorii se aflau mai mult în preajma beneficiarelor și ele nu puteau vorbi). După modificarea stării de urgență generale, atunci când s-a reluat parțial munca la oficiu, fluxul de beneficiari a revenit la cel înregistrat până la pandemie.

Cu referire la **complexitatea cazurilor** toți respondenții au vorbit despre diversitatea acestora, fără mari diferențe față de alte perioade similare. Totuși, potrivit avocatei CDF, această perioadă s-a remarcat prin creșterea numărului de solicitări de emiteră a ordonanțelor de protecție, ea precizând că spre deosebire de femeile mai tinere, persoanele în etate, acolo unde agresori sunt copiii maturi, sunt mai rezervate în a solicita un ORU sau OP.

În ceea ce privește **acțiunile poliției**, specialiștii cu care am discutat au menționat mai multe aspecte atât pozitive, cât și negative de intervenție a acestora. Au fost și situații când și ORU a fost emisă, și victimele au fost informate despre OP și redirecționate spre asistență către organizațiile din domeniu sau chiar polițiștii le-au ajutat să completeze cererea privind emiteră OP. Dar au fost și situații când pur și simplu refuzau să înregistreze plângerile, invocând varii motive mai puțin întemeiate.

- „E și casa lui, cum putem să-l alungăm?”.
- „Ei se mai sfădesc și se împacă înapoi”.
- „Las' că noi o să mai vorbim cu el și va fi mai bine”.
- „Nu puteți să vă căutați de treabă? Acum ce probleme sunt cu virusul acesta...”
- „Dacă mai depui plângeri la poliție, te dau afară din sat”.

„Chiar ieri am fost contactată de o victimă care s-a plâns pe inacțiunea poliției. Soțul ei a fost mult timp plecat peste hotare, a revenit, o agresează, a alungat-o de acasă și nu-i permite să se apropie de casă. A zis că a depus mai multe plângeri, dar care nu s-au soldat cu nimic”.

Una din juriste a atras atenția asupra problemei de interpretare diferită a noțiunii de „*membre al familiei*”. Unii polițiști nu-i consideră pe foștii soți sau foștii concubini drept subiecți ai Legii nr. 45. În consecință, contravenția era încadrată în baza articolului 78 CcRM, și nu 78¹ CcRM sau chiar a articolului 69. Injuria CcRM.

În ceea ce privește **îndreptările la expertiza medico-legală**, necesare pentru stabilirea gradului de vătămare a integrității corporale, situațiile au fost diferite. În multe cazuri acestea le-au fost oferite, în alte cazuri nu, victimele fiind nevoite să meargă de sine stătător și să-și achite această expertiză. De asemenea, au fost cazuri când beneficiarele mergeau direct la Centrul de Medicină Legală pentru a obține certificatul corespunzător, fără a depune plângere la poliție. Motivele invocate de femei au fost diferite: că nu au știut, că nu au încredere sau că îi este frică pentru că el are relații în poliție etc. Dar au fost și situații când, deși le-a fost oferită o îndreptare, o parte din persoane au refuzat să meargă pentru că „*în raionul lor nu există specialist medic legist*” sau „*echimozele erau mici și puțin ce se vede*”. „*Au fost situații când, deși în certificat erau trecute leziuni neînsemnate, dat fiind faptul că victima se afla la spital și consecințele fiind*

mult mai grave, în baza actelor medicale am solicitat o expertiză suplimentară. În cazul în care leziunile sunt ușoare, atunci solicităm recalificarea cazului, deja în baza Codului penal”, a precizat unul dintre avocații CDF.

Totuși, expertiza medico-legală este valabilă pentru cazurile în care există violența fizică. Dar în această perioadă multe femei au raportat **violența psihologică**, în unele cazuri combinată cu violența economică. Drept urmare, provocarea a fost pentru început de a identifica specialiștii către care să poată fi direcționate beneficiarele și, ulterior, adaptarea atât a psihologilor, cât și a victimelor la noile condiții de lucru online – stabilirea contactului, identificarea tehnicilor de evaluare, adaptarea metodelor de aplicare a testelor psihologice, elaborarea rapoartelor care erau anexate ulterior la cererile/plângerile depuse către autorități. Oricum, deși aliniatul 1 al art. 201¹ CP încriminează violența psihologică, doar una din respondente a vorbit despre un caz în care a fost pornit dosar penal pe acest tip de violență, Centrul fiind solicitat pentru elaborarea unui raport de evaluare psihologică, iar specialiștii de aici fiind întrebați totodată și despre ce calitate procesuală trebuie să li se ofere copiilor, martori la violență.

Referitor la **mecanismul de constatare și evaluare a riscurilor** în perioada pandemiei, acesta nu a fost diferit față de alte perioade, diferența făcând-o doar obligativitatea purtării echipamentului de protecție (mască, mănuși etc.). *„În câteva cazuri polițiștii au completat chestionarul la fața locului și au instituit imediat ORU. Ulterior, tot ei au ajutat victima să solicite eliberarea OP în instanță. În alte cazuri, polițiștii nu au completat chestionarul și nici nu au întreprins nimic la fața locului. Drept urmare: a) abia după intervenția directă către polițist, acesta a chemat victima la sector, a completat chestionarul și a emis ORU, apoi a chemat agresorul și i-a adus la cunoștință despre emiterea acestuia; b) după discuția cu reprezentanții IGP și prin intermediul acestora, fiind din nou solicitat la fața locului echipajul poliției, au fost respectate prevederile Ordinului nr. 360 al IGP”, a precizat unul dintre juriști.*

Caracteristic pentru această perioadă, cel puțin din punctul de vedere al persoanelor intervievate, este faptul că acele cazuri în care fie victima, fie agresorul, fie ambii să se afle în carantină sau autoizolare și în care să se solicite asistență, au fost puține. În unul dintre acestea, unde victima a fost testată pozitiv la COVID-9, iar agresorul era fiul acesteia, deși a fost solicitată poliția de mai multe ori, femeia nu a fost informată despre existența ORU, nemaivorbind despre emiterea acestuia. În consecință, bolnavă fiind, acesteia nu-i rămânea nimic altceva decât să fugă de la etajul 1 la 9 în momentele acceselor de furie ale agresorului. *„Am avut un apel de la un polițist care ne-a sunat să se consulte pe un astfel de caz. Poziția noastră a fost că securitatea victimei este prioritară, iar ORU trebuie emis. Depinde deja de circumstanțele cazului și de condițiile de trai – dacă chiar nu are unde pleca, să analizeze posibilități de izolare. De exemplu, un sărai, o cămară, intrări separate în casă – la sat ar exista posibilități mai multe”, a precizat unul dintre avocați.*

Mecanismul de eliberare a ORU

Deși potrivit datelor oferite de IGP, numărul de ORU emise a înregistrat în perioada pandemiei o creștere, una din persoanele intervievate a evitat să dea o apreciere dinamică, dat fiind puține cazurile pe care le-a asistat. Iar reprezentantele celuilalt centru au precizat că doar în circa 10 la sută din cazuri, beneficiarelor care au ajuns să fie asistate de ei, le-a fost anterior emis un ORU deși risc era, violența tot, și poliția sesizată. *„Au fost multe cazuri când femeile se plâneau pe actele de violență la care sunt supuse,*

poliția trebuia să emită ORU, în baza evaluării gradului de risc existent, dar intervenția lor se reducea la fraza „duceți-vă la CDF și ei o să vă dea protecție”. Asta ne-au spus multe beneficiare atunci când au sunat la noi. A fost nevoie să le explicăm că nu noi suntem cei care le pot oferi protecție, ci instanța de judecată și că există o procedură prin care se poate obține o OP. Și astfel de cazuri nu au fost unice – atunci când poliția făcea un fel de transfer către noi a obligațiilor pe care ei le au, în fond. Ei voiau să scape de aceste cazuri cât mai repede și atunci preferau să le redirectioneze la noi”.

În cazurile în care ORU era totuși emis, acesta de regula dura 10 zile. Dar au fost și situații când acesta a durat 3 zile, 7 zile, fapt ce a depins, ca și în cazul judecătorilor, de intima convingere a polițistului – el are dreptul să decidă pe ce perioadă emite ORU. Cea mai mare problemă apărută la acest capitol nu a fost atât instrumentul în sine, cât lipsa de informare, au precizat respondentele. De obicei, polițiștii emit ORU care expiră repede, agresorul revine, violența continuă, iar victimele nu știu că în această perioadă pot solicita o ordonanță de protecție deoarece nimeni nu le informează despre acest instrument.

O altă dificultate menționată rezidă în faptul că, deși au fost introduse modificările legislative unde scrie negru pe alb că un ordin poate fi emis și în afara domiciliului victimei, polițiștii emit ORU numai atunci când victima și agresorul sunt acasă, insistând pe prezența ambelor părți. Mai mult, polițiștii nu uzează de dreptul lor de a emite ORU fără acordul victimei. De exemplu, în unul dintre cazuri fiica a sesizat cazul mamei sale care a fost bătută de tata și care se refugiase într-o casă părăsită. A fost chemată poliția și deși fapta s-a confirmat, pentru că femeia victimă, având profilul psiho-social bine cunoscut, a zis că nu vrea nimic, nici ORU nu a fost emis. Polițistul care a preluat cazul s-a arătat foarte indignat, manifestându-și nemulțumirea și spunând că „de ce le solicităm asta dacă femeia nu vrea”, uitând de obligativitatea emiterii ORU indiferent de voința părții vătămate. *„Dificultățile apărute nu au avut legătură cu restricțiile impuse de pandemie. Pur și simplu polițiștii nu au respectat procedura prevăzută de legislația în domeniul violenței în familie, inclusiv cele descrise în Ordinul nr. 360al IGP. Le-am depășit prin discuții cu polițiștii sau am solicitat ajutorul IGP. Aici merită menționat și inversul monedei – au fost cazuri când polițiștii, cu care am interacționat anterior la diverse activități și mă cunosc, m-au sunat pe unele cazuri concrete. Consider că e un exemplu bun de consolidare a eforturilor și conlucrare”,* a conchis jurista asociației Promo-Lex.

Asigurarea executării și supravegherii mecanismelor de protecție (ORU și OP)

În ceea ce privește asigurarea respectării ORU și OP, părerile specialiștilor intervievați coincid: există cazuri în care se poate vorbi de bune practici, unde s-a intervenit exemplar, dar există și cazuri în care a fost nevoie de sesizarea conducerii inspectoratelor de poliție ca să se emită sau să se asigure respectarea unui ORU sau OP.

Într-un caz, de exemplu, dintr-un raion al republicii, timp de două săptămâni, cu ordonanță de protecție emisă, femeia, victimă a violenței, continua să doarmă pe unde apuca pentru că polițistul nu asigura executarea și supravegherea OP. Atunci când a fost contactat, acesta încerca să explice că nu poate asigura respectarea OP, făcând trimitere la faptul că, deși judecătorul a dispus obligarea părăsirii locuinței, în încheierea instanței nu se menționează nici un cuvânt despre limitarea folosirii unilaterale a bunurilor. Adică agresorul are dreptul să se folosească de bunuri, inclusiv, de locuință.

„Indirect, el ne-a învinuit pe noi ca fiind responsabili de faptul neexecutării OP pe motiv că nu am inclus aspectul menționat mai sus în cererea adresată instanței. A fost o situație extrem de tensionată la un moment dat, polițistul apărând mai degrabă în rolul de „avocat” al agresorului. A fost nevoie să sesizăm conducerea Inspectoratului de poliție pentru a obține, în final, executarea OP”, a menționat avocata CDF.

Într-un alt caz de nerespectare a OP polițistul a declarat că *„decizia de emitere a OP a fost contestată la Curtea de Apel, respectiv, el nu o poate executa, ceea ce este fals. Până la o altă hotărâre a instanței, decizia de emitere a OP este executorie. „Nu cred că este rea voință în acest caz, dar mai degrabă este vorba de necunoaștere. Și nu este un caz singular în care polițiștii dau dovadă de instruire joasă. Deseori se sunt nepregătiți, nu prezintă niciun raport sau nu cunosc familiile etc. De exemplu, în unul din cazuri, deja aflat pe rol, la întrebarea judecătorului adresată polițistului despre părerea lui vis-a-vis de emiterea OP, acesta a declarat că este împotriva pentru că „victima nu este de la mine de pe sector”, și-a exprimat regretul una dintre avocatele centrului. Aici trebuie, totuși, să menționăm că sunt multe situații în care polițiștii sunt anunțați în ultimul moment sau li se solicită să participe la ședințe de judecată pe cazuri în care nu ei au intervenit, respectiv nu cunosc nimic nici despre familie, nici despre caz.*

În același context, o altă problemă relatată de respondenți a fost că nu întotdeauna OP este adusă imediat la cunoștință agresorului, în cazul în care acesta nu este prezent în ședință. *„Sunt situații când OP este încălcată, noi informăm despre acest lucru și solicităm IP pornirea unui dosar penal pe încălcarea OP. Și ni se răspunde că NU este posibilă inițierea unei cauze penale pentru că agresorul nu a fost informat oficial, sub semnătură, că a fost emisă OP”.*

Pe de altă parte, este la fel de adevărat că sunt cazuri greu de gestionat. În unul dintre acestea victima a beneficiat de patru OP una după alta, agresorul fiind feciorul dependent de droguri, care pe lângă violență, a incendiat apartamentul de două ori. Atunci când a fost sunat și întrebat de ce nu asigură respectarea OP, polițistul a confirmat faptul că știe despre existența OP, dar că *„eu nu-s de acord cu decizia judecătorului, eu am altă părere”.* Unul din motivele pe care le-a invocat a fost aspectul fizic al agresorului, care pe lângă dependență, avea și o dizabilitate fizică: *„Dacă l-ați vedea cum arată, el e mai mult cadavru decât om...”*

Și cazul a doi soți, ambii medici, a fost la fel de problematic. Deși poliția a fost chemată deseori la fața locului, niciodată nu a fost emis vreun ORU. De obicei, agresorul se încuia în cameră, amenința că-și va tăia venele și poliția pleca. *„Am ajutat femeia să obțină OP, dar polițiștii nu asigurau evacuarea agresorului din casă pentru că acesta de fiecare dată se baricada în odaia sa. Timp de trei zile femeia se ducea acasă, el era acolo, chema poliția și nimic nu se întâmpla. Deși avea ordonanță de protecție, căuta iar la cine să meargă să înnopteze”.*

Cazuri în care polițistul să sune victima și să o întrebe dacă sunt respectate măsurile de protecție sunt puține. În privința acestor cazuri se poate vorbi mai degrabă despre o excepție decât de o regulă. De obicei, polițiștii lasă numărul de telefon pentru a fi anunțați despre încălcare, dar, din păcate, nu întotdeauna răspund la apel. Oricum, de regulă, la încălcarea ORU sau OP, victima este chemată să depună plângere de încălcare. *„Un agresor poate încălca OP și de trei ori pe zi sau chiar să revină acasă și dacă victima nu va suna polițistul să-i spună despre încălcare, nimic nu se va întâmpla. În practică, respectarea ORU și OP depinde în mare măsură NU de acțiunile de supraveghere a poliției,*

ci de însuși agresor și de „curajul” acestuia. Dacă el se sperie, atunci respectă, indiferent de cât de activ este polițistul în acest sens”, a precizat unul dintre avocați.

În final, cu referire la **lecțiile învățate** în perioada pandemiei, specialiștii au menționat empatia și disponibilitatea de adaptare la noile condiții ca fiind calități foarte importante în lucrul cu persoanele care au nevoie de ajutor. *„La unele cazuri lucrăm la ore foarte târzii, în jur de miezul nopții, atunci când victimele puteau vorbi, aspect foarte important pentru întocmirea corectă a actelor”.* Totodată, pentru a crește calitatea intervenției organelor de drept, aceștia au venit cu unele recomandări.

- Atragerea atenției asupra respectării *Recomandărilor cu privire la răspunsul la cazurile de violență în familie în contextul COVID-19.*
- Accentul pe siguranța victimei, și nu pe faptul *„cum să-l scoatem pe agresor din casă pe timp de pandemie”.*
- Importanța conlucrării în EMD, astfel încât să se răspundă comprehensiv tuturor nevoilor victimelor, nu doar pe filiera poliției.
- Reiterarea importanței implementării legislației din domeniul violenței în familie cu intervenția promptă în asigurarea măsurilor de protecție a victimelor.
- Documentarea corectă și nesuperficială/riguroasă a cazurilor, astfel încât agresorul să fie tras la răspundere corespunzător gravității faptei săvârșite.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Starea de urgență generală, dar și numeroasele stări de urgență în sănătate publică, instituite pe motiv de pandemie, au constituit o provocare absolută pentru toți. Victimele violenței în familie s-au pomenit față-n față cu agresorii lor 24/24 de ore, 7 zile în săptămână, iar instituțiile statului și prestatorii de servicii au fost nevoiți să-și adapteze activitatea, dând dovadă de deschidere și flexibilitate. Reieșind din mandatul pe care îl au, rolul colaboratorilor organelor de drept a fost definitoriu. Anume polițiștii au fost cei care, indiferent de pandemie, au continuat să fie în prima linie, protocoalele de intervenție a acestora rămânând practic neschimbate. Totuși, acest lucru nu înseamnă că nu au avut și ei provocări: riscul de contaminare, obligația de a purta mereu echipamentul de protecție, criza resurselor umane (polițiști infectați la locul de muncă sau insuficiență de cadre), indisponibilitatea centrelor de plasament sau a altor servicii care activau la distanță – toate acestea au necesitat identificare de soluții. Unele au fost eficiente, altele mai puțin. Fiecare a făcut față acestor provocări în mod diferit, dar punctul comun care ar fi trebuit să-i unească pe toți este certitudinea faptului că victimele violenței în familie sunt dublu vulnerabile, au nevoie de susținere și ajutor, iar nevoile lor nu au dispărut nicăieri.

În acest sens, pornind de la constatările expuse în conținutul de mai sus, vom schița în continuare o serie de CONCLUZII care vor conține în sine și acele bune practici, dar și provocările identificate, venind la final și cu un set de RECOMANDĂRI.

Dar nu înainte de a preciza că, reieșind din faptul că munca în teren a colaboratorilor poliției nu a fost anulată, fiind grupul profesional care, spre deosebire de alți specialiști cu mandat de intervenție în cazurile de violență în familie, cel mai puțin a lucrat la distanță, atât concluziile, cât și recomandările vor cuprinde un cadru mai larg, extinzându-se asupra unor aspecte care nu au legătură directă cu starea de urgență declarată din cauza pandemiei de coronavirus.

Pentru comoditate, concluziile sunt prezentate respectând structura instrucțiunii metodice, cu remarcă că acestea vor conține nu doar punctul de vedere al Poliției, dar și al organizațiilor neguvernamentale care lucrează direct cu victimele violenței în familie, astfel încât mai ușor să fie sesizate aspectele comune, dar și cele contradictorii.

Intervenția poliției în cazurile de violență în familie

Pe parcursul anului 2020, la nivel național, Poliția a înregistrat **12.970** de adresări referitoare la alte informații cu privire la infracțiuni și incidente ce vizează conflictele în cadrul relațiilor familiale, dintre acestea fiind confirmate **2.453** de cazuri. În comparație cu anul trecut, numărul cazurilor de violență în familie înregistrate este în descreștere cu 4,54%, iar a cazurilor care au întrunit elementele constitutive ale componenței de infracțiune – cu 10,63%.

Diferența dintre cazurile confirmate și cele suspecte constituie **10.517 sesizări**. La această etapă putem doar constata că avem o rată foarte înaltă, de 81%, a cazurilor neconfirmate de violență în familie, cauza neputând fi desprinsă cel puțin din informația pe care am avut-o la dispoziție. Totuși, referindu-se la dinamica cazurilor de violență în familie în perioada martie-octombrie 2020, din 15 respondenți 9 au semnalat o creștere a numărului acestora, chiar dacă nu una foarte semnificativă.

Din punctul de vedere al ONG-urilor prestatoare de servicii din acest domeniu, în timp ce reprezentanta Asociației „Promo-Lex” vorbește despre o diminuare a cazurilor,

fapt valabil pentru toată perioada, specialiștii de la Centrul de Drept al Femeilor confirmă această tendință, dar numai pentru primele două luni. Astfel, dacă în luna martie au fost înregistrate mai puține cazuri, fiind vorba chiar de o scădere a numărului acestora, ulterior fluxul de beneficiari a revenit la cel înregistrat până la pandemie.

Tendința menționată de reprezentanții CDF coincide și cu statistica Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru victimele violenței în familie și a violenței împotriva femeilor. Dacă am face o comparație între apelurile recepționate în primele trei săptămâni a stării de urgență, adică în luna martie, cu cele înregistrate în următoarea perioadă, aprilie/mai, putem vorbi de o creștere a numărului apelurilor cu circa 30 la sută. Totuși, per total s-a înregistrat o diminuare a numărului de apeluri.

Cauza diminuării sesizărilor de la începutul stării de urgență generală, pe care o menționează absolut toți respondenții, are legătură directă cu **pandemia de coronavirus** și, respectiv, cu **măsurile de restricție impuse**. Grijă pentru resursele financiare disponibile, adaptarea la munca de la distanță și la școala online a copiilor, intrarea în șomaj tehnic sau chiar pierderea locului de muncă, gândurile cum vor achita chiria sau utilitățile – toate acestea au generat o stare de anxietate, cu o schimbare a priorităților, „tăcerea victimelor” fiind explicabilă în acest sens.

Mai mult, izolarea, distanțarea socială, restricțiile privind libertatea de mișcare au fost condițiile necesare pentru evitarea infectării cu COVID-19, dar și condiții pentru agresorii de a utiliza metode de intensificare a controlului și a-și dezlănțui abuzurile. Imposibilitatea de a influența situația și de a soluționa probleme apărute din cauza restricțiilor au dus la o acumulare a tensiunii care a răbufnit în injurii și bătăi. Și, deși violența nu a dispărut, ba chiar s-a amplificat, aflându-se în condiții de autoizolare, posibilitatea ca femeile să apeleze pentru ajutor a fost mai redusă, ele aflându-se mereu în vizorul agresorilor.

Sesizarea și înregistrarea cazurilor de violență în familie

Fiind un serviciu specializat, toate cazurile preluate de consilierii Telefonului de Încredere au intrat prin intermediul apelurilor recepționate la telefon sau prin intermediul resurselor online. Aceeași situație am constatat-o și în cazul celorlalte două ONG-uri cu care am discutat, reprezentanții ambelor organizații menționând că solicitările de acordare a consultațiilor juridice au venit telefonic sau online, direct de la beneficiare sau de la rudele acestora.

În ceea ce privește colaboratorii de poliție, toți respondenții au menționat faptul că, de regulă, cazurile de violență în familie au fost identificate prin intermediul Serviciului Unic de Urgență 112, la care apelează direct cetățenii. O altă metodă de intrare a cazurilor de violență în familie sunt sesizările, fie scrise de către victime sau de către alți membri ai familiei, fie parvenite prin înștiințări telefonice. În timp ce unii respondenți au zis că au avut sesizări de la autoritățile publice locale, alții au vorbit despre lucrătorii medicali ca fiind mai activi și deloc despre primari sau asistenți sociali.

Spre deosebire perioada de până la pandemie, înainte să răspundă la vreo chemare, polițiștii au menționat necesitatea de a verifica în baza de date specializată sau prin intermediul serviciului de gardă dacă persoanele se află sau nu în carantină, contactând inclusiv și punctul medical pentru a se informa dacă nu sunt infectați și se află în tratament la domiciliu.

Jumătate din respondenții cu care am comunicat au declarat că nu au avut cazuri de violență în familie în care să fie implicați direct copii, iar alții au menționat că nu

au observat vreo dinamică în acest sens, numărul cazurilor rămânând constant sau chiar în descreștere. „*Pandemia nu a influențat nimic, copilul are prioritate, fiind asigurat cu toate serviciile necesare, chiar dacă multe dintre acestea activau de la distanță*”, au precizat cei din urmă. Practic toți s-au referit la anumite cazuri singulare, neputând să vorbească despre careva tendințe la acest aspect.

Intervenția reprezentanților organului de constatare în soluționarea cazurilor de violență în familie

„*Fenomenul violenței nu s-a schimbat, el a rămas același, precum de altfel și nevoile victimelor au rămas aceleași*” este aprecierea comună pe care au dat-o polițiștii intervievați. Absolut toți au vorbit despre inițierea cauzelor penale, dar mai special a cauzelor contravenționale.

Deși majoritatea intervievaților au indicat că nu au sesizat niciun specific al cazurilor în această perioadă, totuși doi dintre ei au spus că anume acum au fost înregistrate mai multe cazuri noi. Dacă în 2019 au fost înregistrate mai puține victime, dar care se adresau repetat, în 2020 numărul sesizărilor directe de la victimă a crescut, inclusiv solicitări prin care polițiștilor li se solicită doar efectuarea a unor discuții profilactice.

Pe de altă parte, referindu-se la complexitatea cazurilor în perioada vizată, percepția respondenților din poliție a fost diferită. Pentru unii cazurile au fost ușoare, „*cu injurii, certuri din cauza banilor și câteva palme mici*”, pe când alții au vorbit despre cum pandemia și restricțiile impuse în această perioadă le-au făcut dublu vulnerabile pe victime și că a apărut violența în familiile exemplare.

Atunci când au fost întrebați de provocări, absolut toți respondenții au semnalat dificultăți legate de respectarea măsurilor de protecție. Ei au invocat faptul că această perioadă a fost diferită nu pentru că ar fi fost mai complicate cazurile, ci pentru că le-a fost mai greu să documenteze procedură, care, recunosc o parte dintre respondenți, „*s-a mutat din casă afară*”.

Pe de altă parte, beneficiarele serviciului Telefonul de Încredere au relatat că intervenția poliției nu întotdeauna a fost una eficientă. Au fost cazuri în care victimele contactau poliția și li se spunea: „*Nu aveți și voi ce face acum pe perioadă de carantină? Pentru toate fleacurile sunați la poliție... Noi și așa avem multe probleme acum*”. Au fost numeroase și cazurile când, fiind antrenați în alte activități, în special de prevenire a răspândirii cazurilor de infectări cu COVID-19, **timpul de reacție la cazurile de violență s-a mărit**. Situații când li s-a spus că „*acum sunt plecați*”, că „*sunt ocupați*”, că pot veni „*doar mâine*” au fost semnalate de mai mulți beneficiari. De asemenea, cazuri în care agresorii sunt reținuți, fiind eliberați peste câteva ore, au fost la fel de frecvente ca de altfel și situațiile în care un caz de violență în familie se încheie cu o amendă.

Calificarea cazurilor de violență în familie și pedepsele aplicate agresorilor familiari

La acest compartiment sunt câteva aspecte care merită a fi clarificate. În primul rând, trebuie remarcat faptul că legislația existentă în domeniul prevenirii și a combaterii violenței în familie, atât cea penală, cât și cea contravențională, exclude amenda din lista măsurilor de sancționare a agresorilor familiari. Totuși, chiar și așa, beneficiarii

Telefonului de Încredere continuă să vorbească anume despre amenzi atunci când se referă la pedepsele aplicate partenerilor agresivi. În urma interviurilor pe care le-am avut atât cu juriștii/avocații centrelor, cât și cu colaboratorii organelor de drept, am înțeles de ce se întâmplă acest lucru. Este vorba de interpretarea diferită a noțiunii de „*membru de familie*”, unii polițiști neconsiderându-i pe foștii soți sau foștii concubini drept subiecți ai Legii nr. 45. În consecință, fapta este încadrată în baza articolului 78 CcRM sau articolului 69 (1) *Injuria* CcRM.

Un al doilea aspect a fost explicat chiar de polițiști, aceștia recunoscând direct că sunt nevoiți să documenteze unele cazuri de VF pe art. 78 CcRM sau chiar art. 69 (1) CcRM. „*Nu în toate situațiile victimele au leziuni, dar ele sunt agresate – trase de păr sau se aruncă cu obiecte în ele etc. În astfel de cazuri expertiza medico-legală nu arată nimic, nici măcar leziuni neînsemnate. Neavând alte pârghii, suntem nevoiți să-i pedepsim în baza altor articole – injuria, huliganism, deși înțelegem că nu e corect.*”

Un al treilea aspect, menționat și anterior, vizează refuzul victimelor de a merge la medicul legist pentru stabilirea gradului leziunilor corporale. În cazul în care nu există alte acte medicale sau dovezi, singura probă care contează este raportul de expertiză medico-legală. Fără un astfel de certificat nici organul de urmărire penală nu acceptă pornirea unei cauze penale (în cazul leziunilor, ușoare, medii sau grave) și nici instanța de judecată nu acceptă calificarea contravenției în baza art. 78⁴ în cazul vătămărilor neînsemnate. „*Legea ar trebui să fie mai aspră cu agresorii, iar polițiștii să aibă mai multe pârghii legale de a-i trage la răspundere*”, au căzut de acord majoritatea respondenților, optând pentru introducerea unor modificări legislative la acest capitol. „*Agresorul trebuie pedepsit așa încât să nu mai vrea să comită infracțiunea repetat. Nici munca nereunerată în folosul comunității nu este o pedeapsă corectă – se execută superficial pentru că au rude în primărie, de exemplu, iar agresorul înțelege că ceva mai grav nu i se poate întâmpla și continuă să fie agresiv.*”

Îndreptarea către expertiza medico-legală

„*Nu au fost probleme*”, „*Medicul legist lucra permanent*”, „*Pe toate cazurile de violență oferim îndreptări pentru expertiza medico-legală*”, „*Dacă victima nu avea bani de drum, noi o ajutam*”, „*Le însoțeam la medicul legist*”, „*Dacă victima nu avea cu ce se deplasa, o duceam cu transportul de serviciu*” – au afirmat în cor polițiștii cu care am discutat atunci când au fost întrebați dacă ofereau îndreptare la expertiza medico-legală. Dificultățile care au fost semnalate au vizat lipsa medicului legist în fiecare raion, ceea ce presupunea o distanță mai mare de parcurs, dar și frica de a se infecta cu COVID-19, instituțiile medicale fiind vizualizate ca principale focare de contaminare. Ambele motive descurajau din start victimele să obțină acest document de constatare a leziunilor. Totuși, atunci când au fost întrebați de provocări, 90 la sută din cei chestionați au declarat că instrumentarea/documentarea cazurilor de violență în familie a fost îngreunată nu atât de pandemie, cât de specificul victimelor violenței în familie, circa 30 la sută din acestea neajungând la medicul legist.

Poziția colaboratorilor organelor de drept a fost confirmată parțial și de reprezentanții societății civile. În multe cazuri îndreptări au fost oferite, în alte cazuri nu, victimele fiind nevoite să meargă singure și să plătească această expertiză. De asemenea, au fost cazuri când beneficiarele mergeau direct la Centrul de Medicină Legală pentru a obține un raport de constare sau un raport de expertiză medico-legală, fără a depune

plângere la poliție. Motivele invocate de femei sunt diferite: că nu au știut, că nu au încredere, că îi este frică pentru că el are relații în poliție etc. Dar au fost și situații când, deși le-a fost oferită o îndreptare, persoanele au refuzat să meargă pentru că „în raion nu există specialist medic legist” sau „echimozele erau mici și „puțin ce se vedea”.

În acest sens mai mulți agenți constatori au optat pentru scoaterea obligativității efectuării raportului de constatare medico-legală în cazurile documentate în baza art. 78¹ Cod Contravențional, fapt ce ar asigura o pedeapsă sigură pentru agresorul familial.

Mecanismul de constatare și evaluare a riscurilor în cazurile de violență în familie și eliberarea ordinului de restricție de urgență în cazurile de violență în familie

Potrivit datelor oficiale, pe parcursul anului 2020 au fost eliberate **4.939 ordine de restricție de urgență**, în creștere cu 14 la sută față de anul trecut. Deși la nivel național avem înregistrată o creștere, declarațiile respondenților cu care am discutat au fost diferite. În timp ce jumătate dintre polițiști au vorbit despre o scădere, cel mai mic număr vehiculat fiind de doar opt ORU emise în toată perioada, alții de o creștere semnificativă. Unul dintre polițiștii în regiunea căruia numărul ORU emise a scăzut de două ori a pus această descreștere pe seama neglijenței colaboratorilor.

În ceea ce privește **mecanismul de constatare și evaluare a riscurilor** în perioada pandemiei, acesta nu a fost diferit față de alte perioade, diferența făcând-o doar obligativitatea purtării echipamentului de protecție (mască, mănuși etc.). Toți respondenții au arătat că acest exercițiu se făcea la fața locului, cu deplasare la domiciliu și completarea chestionarului de evaluare a riscurilor pe loc.

În acest context, dificultatea cea mai des invocată de colaboratorii poliției ține de dilema unde se va duce agresorul, în special în situația de pandemie sau pe timp de iarnă. Unii dintre intervievați au recunoscut că în majoritatea ordinelor emise, pentru a-i proteja pe agresori, dar și pe alte persoane cu care ar fi putut intra în contact, NU a fost impusă obligativitatea părăsirii locuinței de către agresor, ci doar restricția de a păstra distanța și de a nu se apropia de victimă.

Contrar afirmațiilor polițiștilor, din informația oferită de victimele care au sunat la Telefonul de Încredere 0 8008 8008 reiese că situațiile când reprezentanții organelor de drept **au evitat să emită ORU anume din cauza stării de urgență** au fost multiple. De cele mai dese ori argumentele care erau aduse puneau accent pe nevoile de trai ale agresorilor, prioritizându-le anume acum, în defavoarea asigurării securității pentru victime și copii. „Unde va pleca el?” sau „Cine o să-l primească acum, când toți stau închiși în casă, acum e carantină?” ori „Lăsați-l să se întoarcă acasă că nu are unde se duce, a promis că nu va mai fi violent”, au fost replicile cele mai des întâlnite.

Și reprezentantele CDF, atunci când s-au referit la acest aspect, au vorbit despre un transfer, pe care-l făceau polițiștii către centrul lor, precizând că au „fost multe cazuri când femeile se plâneau pe actele de violență la care sunt supuse, poliția trebuia să emită ORU, dar intervenția lor se reducea la fraza: „Duceți-vă la CDF și ei o să vă ajute cu măsurile de protecție”.

Oricum, cel mai greu de gestionat au fost situațiile unde, pe de o parte, **emiterea ORU era necesară**, dar pe de altă parte **și carantina era obligatorie**.

Fiind întrebați dacă au avut situații în care **subiecții violenței în familie se aflau**

în carantină sau autoizolare, jumătate dintre intervievați au declarat că nu s-au confruntat cu astfel de situații, pe când cealaltă parte a recunoscut că a avut astfel de cazuri, menționând că cea mai mare problemă a vizat documentarea acestora, pentru că au fost nevoiți să se echipeze corespunzător. Doi dintre colaboratori au mărturisit că atunci când au instrumentat cazuri de violență în familie în care fie unul dintre soți, fie ambii se aflau în autoizolare și au încălcat acest regim, i-au sancționat anume pentru încălcarea regimului de izolare, și nu pentru violență în familie.

Aici se cuvine să precizăm că în *Recomandările cu privire la răspunsul la cazurile de violență în familie în contextul COVID-19*, destinate specialiștilor cu competențe în domeniu, elaborate de MSMPs, e scrisă că: „...în cazurile când persoanele care raportează cazuri de violență în familie sau agresorii familiali se află în regim de autoizolare obligatorie, angajații Poliției vor asigura măsuri alternative de izolare a agresorului de victimă, fără a fi expusă riscului de infectare populația din imediata apropiere a agresorului (**preluarea agresorilor familiali de către hoteluri/unitățile de asistență medicală primară/secundară etc.**)”. Din păcate, trebuie să constatăm faptul că această recomandare nu ni se pare una viabilă, fiind practic imposibilă transpunerea acesteia în practică. Și asta pentru că:

- preluarea agresorilor familiali de către hoteluri presupune o politică de stat în acest sens, inclusiv cu emiterea unor hotărâri de guvern și elaborarea unor protocoale exacte; mandatul pe care-l are un polițist nu-i permite să ia decizii în acest sens;
- agresorii familiali nu dispun de resurse financiare suficiente pentru a-și achita cazarea la un hotel în cazul în care ar fi totuși primiți acolo, nemaivorbind de alte probleme care trebuie soluționate, cum ar fi alimentația acestora;
- în această perioadă sistemul medical și așa face cu greu față situației, fiind suprasolicitat; în atare situație vizualizarea acestuia ca loc de plasament pentru agresorii familiali este greu de imaginat.

Iată de ce, atunci când s-au referit la acest aspect, respondenții au recunoscut că, de regulă, au analizat posibilitatea adăpostirii femeilor și a copiilor minori la rude sau chiar victimele însele preferau să plece de acasă decât să-l scoată pe agresor din casă, spunând: „*Lăsați-l să stea aici, plec eu pentru că am unde pleca, la părinți, la soră, la o rudă*”.

O altă dificultate semnalată rezidă în faptul că deși au fost introduse modificările legislative unde scrie negru pe alb că un ordin poate fi emis și în afara domiciliului victimei, polițiștii emit ORU numai atunci când victima și agresorul sunt acasă, insistând pe prezența ambelor părți. Mai mult, polițiștii nu uzează de dreptul lor de a emite ORU fără acordul victimei.

Aplicarea și asigurarea măsurilor de constrângere

Majoritatea colaboratorilor cu care am discutat au declarat că au avut astfel de situații, fiind pornite și cauze penale, dar, în special, contravenționale. Diferă doar numărul cauzelor pornite. În timp ce o parte dintre polițiști au zis că numărul cauzelor a fost mai mare, punând acest lucru pe seama campaniilor de informare și pe faptul că poliția, spre deosebire de alți bugetari, a activat în regim normal, alții au indicat o diminuare a numărului cauzelor, explicând acest lucru prin emiterea ORU care împiedică/înlocuiește necesitatea arestului contravențional, dar și prin lipsa probelor atât de necesare în astfel de cauze.

Întrebați dacă pandemia a influențat cumva acest aspect, majoritatea respondenților au menționat doar probleme legate de amânarea ședințelor de către instanțele de judecată, în unele raioane acestea activând doar în anumite zile.

Totodată, nu au fost cazuri în care agresorii să fie infectați, ceea ce ar fi îngreunat reținerea acestora. În schimb au fost polițiști care au vorbit despre cum au fost înjurați și amenințați de agresorii nemulțumiți când erau reținuți sau când trebuiau să părăsească domiciliul, având restricții impuse prin ORU sau OP.

Măsuri de prevenire a cazurilor de violență în familie (primară, secundară, terțiară)

În comparație cu alte activități desfășurate de organele poliției, munca de prevenire a cazurilor de violență în familie a avut cel mai mult de suferit. Cel puțin acest lucru l-au mărturisit colaboratorii cu care am discutat. În timpul stării de urgență generală toate activitățile au fost anulate, prioritară fiind informarea populației privind măsurile de protecție împotriva răspândirii virusului COVID-19.

Ulterior, odată cu relaxarea restricțiilor, cu excepția a trei persoane, restul specialiștilor au vorbit despre reluarea activităților de prevenire. Dar, spre deosebire de perioadele anterioare, toate activitățile de informare și prevenire erau organizate afară, în aer liber – pe stradă, în parc, în centrul satului, cu respectarea măsurilor de securitate și a distanței sociale. Ca o alternativă au fost folosite sursele locale ale mass media, inclusiv radiodifuziunea.

Analizând acest aspect, mai mulți polițiști au specificat faptul că populația nu a avut aceeași deschidere pe care o manifesta anterior, nu toți luau pliante sau alte materiale chiar dacă se aflau afară. Iată de ce unii dintre ei s-au limitat la postarea informației la posturile de poliție din teritoriu, pe paginile Web ale consiliilor raionale, ale primăriei sau chiar pe Facebook.

În ceea ce privește evidența nominală a agresorilor, respondenții au afirmat că pandemia nu a anulat obligația de a ține evidența nominală a acestora, stilul de lucru rămânând neschimbat, doar cu respectarea măsurilor de protecție. În timp ce unii polițiști vorbeau despre activități de profilaxie zilnice, alții – despre verificări săptămânale sau chiar lunare. Dacă persoanele se aflau în autoizolare sau erau în carantină, fiind infectate cu COVID-19, monitorizarea se desfășura exclusiv telefonic.

Protecția victimelor violenței în familie

Asistarea victimei în obținerea ordonanței de protecție

Răspunzând la întrebarea ce vizează numărul de ordonanțe de protecție emise în perioada vizată, părerile au fost împărțite. Punctul comun a vizat informarea victimelor despre posibilitatea obținerii unei ordonanțe de protecție, toți colaboratorii poliției specificând că atunci când au dorit acest lucru, absolut toate victimele au beneficiat de suportul necesar pentru completarea cererii în vederea obținerii unei măsuri de protecție.

Avocații CDF nu au fost de acord cu această afirmație a ofițerilor de poliție, accentuând anume asupra lipsei de informare ca fiind cea mai mare problemă și nu instru-

mentul în sine. Ei au precizat că de obicei polițiștii emit ORU care expiră repede, agresorul revine, violența continuă, iar victimele nu știu că în această perioadă pot solicita o ordonanță de protecție.

În ceea ce privește numărul de OP emise, polițiștii s-au împărțit în două tabere. Prima indica la o descreștere vizibilă a solicitărilor de emitere a ordonanțelor de protecție, în timp ce a doua semnala o dublare a numărului ordonanțelor emise. Cei care au vorbit despre creștere au precizat că au făcut tot posibilul să obțină o OP tocmai pentru a preveni creșterea numărului infracțiunilor penale – pentru evitarea escaladării conflictelor, agentul constatatator preferă să înainteze o solicitare în instanța de judecată privind emiterea ordonanței de protecție. Pe de altă parte, intervievații care au afirmat că numărul de OP s-a micșorat explicau acest fapt prin implementarea activă a ordinelor de restricție de urgență, precizând că având un ORU emis, agresorul „*își dă seama de consecințe și își schimbă atitudinea*”.

Informarea despre emiterea OP. Executarea și supravegherea mecanismelor de protecție (ORU și OP)

Ceea ce ține de supravegherea/monitorizarea ORU și OP, toți colaboratorii organelor de drept au declarat că pandemia nu a impus ceva nou sau deosebit, unii spunând chiar că datorită faptului că erau obligați să patruleze prin sate și să informeze prin megafoane populația despre respectarea măsurilor de prevenire a răspândirii infecției, supravegheau totodată și respectarea ORU și OP. Nimic deosebit față de alte perioade – telefonic prin discuții profactice sau vizite la domiciliul victimei.

Contrar afirmațiilor de mai sus, reprezentanții ONG-urilor au declarat că sunt extrem de puține cazurile în care polițistul să sune victima și să o întrebe dacă sunt respectate măsurile de protecție. „*Aici putem vorbi mai degrabă despre o excepție decât de o regulă*”, au precizat juriștii, adăugând că de regulă polițiștii lasă numărul de telefon pentru a fi anunțați despre încălcare, dar, din păcate, nu întotdeauna răspund la apel. În replică, polițiștii s-au plâns că „*victima singură permite agresorului să intre în casă*”, exprimându-și regretul că legea nu prevede atragerea la răspundere și a victimei în cazul în care aceasta primește agresorul acasă, tendința de a o învinui fiind evidentă.

Reflectând asupra situației date, unul dintre ofițeri a specificat că anume în condițiile unor stări de urgență monitorizarea agresorilor prin intermediul brățărilor electronice este soluția perfectă care, pe de o parte, ar asigura o mai bună supraveghere a respectării ordonanței de protecție iar, pe de altă parte, ar reduce la maximum riscul infectării.

Părerile specialiștilor intervievați converg în concluzia că există cazuri în care putem vorbi de bune practici, când s-a intervenit exemplar, dar există și cazuri în care a fost nevoie de sesizarea conducerii inspectoratelor de poliție ca să execute sau să asigure respectarea unui ORU sau OP. Motivele invocate de polițiști, gen că nu pot asigura executarea și supravegherea pentru că „*OP a fost atacată la Curtea de Apel*” sau pentru că „*în încheierea instanței nu se menționează despre limitarea folosirii unilaterale a bunurilor; adică agresorul are dreptul să se folosească de bunuri, inclusiv, de locuință*”, ori „*Eu nu sunt de acord cu decizia judecătorului, eu am altă părere*”, au fost aduse drept exemple de avocații CDF.

În context, au fost mai multe voci ale polițiștilor care au indicat pedeapsa „*prea blândă*” aplicată de judecători în cazul încălcării ordonanțelor de protecție, fiind vorba de ore de muncă neremunerată în folosul comunității.

Soluționarea multidisciplinară a cazurilor de violență în familie

Deși s-au întrunit mai rar, comunicând mai mult la telefon, deși autoritățile locale au lucrat mai mult de acasă, reprezentanții organelor de drept au specificat că atunci când a fost nevoie, de fiecare dată echipele multidisciplinare au fost convocate, fiind respectate măsurile de prevenire a răspândirii infecției. Totuși, o parte din respondenți au subliniat că tocmai din cauza pandemiei ședințele EMD erau convocate după ce se adunau mai multe cazuri, ceea ce a redus din operativitatea intervenției.

Fiind întrebați care au fost grupurile profesionale cu care au interacționat cel mai bine, absolut toți au consemnat o bună colaborare cu autoritățile publice locale, asistenții sociali și medicii. De asemenea au menționat și EMD care, chiar și pe timp de pandemie, nu și-au întrerupt activitatea. Totuși, o dificultate menționată a fost cea legată de centrele de plasament, mai ales atunci când a fost necesar plasamentul copiilor.

Pornind de la concluziile sus-menționate și ținând cont atât de poziția colaboratorilor organelor de drept, cât și de cea a specialiștilor din domeniu, venim în continuare cu un set de RECOMANDĂRI, implementarea cărora, sperăm, va contribui la îmbunătățirea răspunsului poliției la cazurile de violență în familie.

- ***Completarea „Instrucțiunii metodice privind intervenția Poliției în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie” cu un capitol special care ar descrie exact specificul intervenției poliției în cazul declarării unei stări de urgență.***

Deși Poliția a fost una dintre structurile care, indiferent de starea de urgență instituită, a continuat să-și exercite atribuțiile de serviciu în mod obișnuit, completarea instrucțiunilor cu un capitol în care să fie descriși exact pașii de urmat și măsurile care trebuie respectate, astfel încât să fie excluse interpretările ar asigura un răspuns uniformizat al organelor de drept.

- ***Indiferent de specificul stării de urgență instituite, fie ea generală sau în sănătate publică, principiul pe care trebuie să se bazeze intervenția organelor de drept este prevalarea INETERESULUI SUPERIOR AL VICTIMEI.***

Toate actele fundamentale, naționale și internaționale, existente în domeniul drepturilor omului specifică foarte clar că în cazurile de violență în familie asigurarea securității victimei și copiilor acesteia este superioară nevoilor de trai ale agresorilor. Indiferent dacă este sau nu instituită o stare de urgență, motivări precum „cum să-l scoatem pe agresor din casă pe timp de pandemie”, „unde se va duce el acum”, „nu pot face nimic din cauza pandemiei” sau „trebuie să stea în casă, nu să umble pe drumuri” nu-și au locul și constituie o încălcare a drepturilor omului.

- ***Adaptarea măsurilor de prevenire la condițiile stării de urgență.***

Utilizarea surselor alternative în desfășurarea muncii de prevenire și informare a populației asigură caracterul continuu al activităților; folosirea surselor locale ale mass-media, inclusiv radio, postarea informației pe paginile Web ale consiliilor raionale, ale primăriilor sau chiar pe rețelele sociale sunt câteva dintre aceste alternative. Chiar și în condițiile stării de urgență, anularea totală a măsurilor de prevenire este neoportună, în special atunci când vorbim despre violență în familie. Izolarea, distanțarea socială, restricțiile privind libertatea de mișcare – toate aceste condiții, impuse prin stare de urgență sunt identice cu metodele utilizate de agresori pentru a-și intensifica controlul și a dezlănțui abuzurile. Victimele trebuie să știe că și în condiții excepționale pot apela la ajutor.

- **Completarea staff-ului cu unități noi și specializarea unor angajați responsabili de cazurile violenței în familie.**

La nivelul poliției, instituirea în fiecare sector a funcției de specialist/ofițer principal specializat exclusiv pe cazurile violenței în familie ar eficientiza documentarea acestora, asigurând un răspuns mai prompt la cazurile de violență. Totodată, acest specialist va fi persoana-resursă pentru alte grupuri profesionale sau specialiști din cadrul centrelor ce acordă servicii victimelor, ceea ce va asigura, în final, o abordare multidisciplinară a cazurilor.

- **Suplinirea numărului angajaților în cazul stărilor de urgență este o necesitate de care trebuie să se țină cont.**

În condițiile pandemiei timpul de reacție este mai mare, documentarea, care și așa este un proces voluminos, durează și mai mult timp tocmai pentru că trebuie respectate măsurile de protecție. În condițiile în care un polițist de sector are în gestiune 4-5 localități, trebuie să reușească la chemări în teritoriu, să participe la ședințele echipelor multidisciplinare și dacă mai adăugăm aici și cazurile de infectare în rândul polițiștilor, suplinirea numărului angajaților este obligatorie.

- **Dotarea corespunzătoare a polițiștilor, inclusiv cu mijloace TIC.**

În condițiile pandemiei, când o parte din activități au fost adaptate la condiții speciale, dotarea cu mijloace TIC, inclusiv accesul la Internet este esențială. În acest sens asigurarea polițiștilor cu birouri personale, dotate cu calculatoare, abonamente nelimitate pentru telefon ar eficientiza intervenția acestora, excluzând situațiile în care sunt folosite resursele personale pentru a asigura aceeași monitorizare la telefon sau automobilul personal pentru ieșirile în teritoriu.

- **Instruire și seminare tematice, cu accent pe utilizarea platformelor de video-conferințe.**

Mai mulți respondenți au spus că au simțit lipsa instruirilor în această perioadă. Fiind impuși de situație să activeze în condițiile stărilor de urgență, deseori au acționat intuitiv, neavând pe cine să întrebe cum ar trebui să procedeze în situațiile nou apărute, cu cine să se consulte privind emiterea ORU în condițiile în care familia se află în carantină, de exemplu. Totodată, noile modificări legislative, intrate în vigoare la 03.01.2021¹¹, prin care respectarea ordonanțelor de protecție este monitorizată prin intermediul brățurilor electronice, sunt vizualizate ca și metodă foarte eficientă anume în situațiile stărilor de urgență. Totuși, polițiștii au recunoscut că „nu prea știm cum exact funcționează acest instrument”, o instruire în acest sens fiind binevenită. Și nu în ultimul rând, instruirea specialiștilor în ceea ce privește utilizarea platformelor de comunicare-colaborare, pornind de la instalarea aplicațiilor de video-conferințe, selectarea acestora în funcție de nevoi, precum și tutoriale de utilizare a acestora sunt imperios necesare.

- **Documentarea corectă și riguroasă a cazurilor, astfel încât pedeapsa aplicată agresorului să corespundă gravității faptei săvârșite.**

Deși înțelegem punctul de vedere al polițiștilor în ceea ce privește specificul victimelor violenței în familie (se răzgândesc, refuză să facă expertiza, se împacă etc.), legislația în domeniu oferă acestora pârghii suficiente pentru a asigura securitatea imediată a victimelor. Un ORU poate fi emis indiferent de voința victimei și nu presupune prezența fizică a ambelor părți. Respectarea legislației în domeniu și a instrucțiunilor metodice este obligatorie, iar documentarea completă și complexă a cazului nu lasă loc de interpretări. Obligația polițistului este să intervină eficient, de câte ori este nevoie. Deja depinde de victimă dacă uzează sau nu de aceste drepturi.

¹¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122005&lang=ro. Legea nr. 85 din 11.06.2020 pentru modificarea unor acte normative.

- **Schimb de bune practici/de la egal la egal.**

Pentru că portretul psihosocial al subiecților violenței în familie este unul cât se poate de complex, deseori calificarea cazurilor de violență în familie constituie o provocare pentru colaboratorii organelor de drept. În acest sens, „găselnițele legale” identificate de unii polițiști care permit o mai bună instrumentare a cauzelor merită a fi împărtășite cu colegii din sistem.

- **Încheierea parteneriatelor cu organizațiile societății civile, prestatoare de servicii în domeniu, astfel încât să fie acoperite necesitățile de plasament, asistență juridică sau psihologică.**

Fie că activează la nivel național sau local, ONG-urile din domeniu, chiar și în perioada stărilor de urgență au continuat să presteze servicii pentru VVF. Deși impuse să-și adapteze și ele activitatea, fiind sub umbrela unei coaliții naționale, acestea pot identifica mai ușor anumite soluții, fie ele și temporare, dar care pot acoperi necesitățile identificate, inclusiv financiare. De exemplu, elaborarea Rapoartelor de evaluare psihologică, solicitate de unii dintre colaboratori, în urma ședințelor de consiliere online cu VVF sau VVS au fost la fel de calitative și eficiente.

ȘI LA FINAL...

Atunci când au fost întrebați **ce au învățat** în această perioadă, atât polițiștii, cât și reprezentanții serviciilor specializate au menționat empatia și disponibilitatea de acomodare/adaptare la noile condiții ca fiind calități foarte importante. *„Am învățat cum să ne protejăm, să fim precauți, că viața și sănătatea au prioritate, dar, totodată că legea a rămas aceeași și trebuie respectată”,* au mărturisit respondenții, precizând că au început să aprecieze abia acum condițiile de activitate de până la pandemie, când *„nu trebuiau să se echipeze cu cele necesare, când se puteau mișca și respira liber”*.

Răspunzând la întrebarea **ce le-a lipsit** anume în această perioadă, unii au vorbit despre indisponibilitatea centrelor de plasament, a serviciilor specializate pentru VVF, despre lipsa serviciilor psihologice pentru a putea documenta eficient cazurile de violență psihologică, alții însă despre *„sprijinul populației”*.

„Angajații poliției au luptat foarte mult împotriva răspândirii infecției COVID-19, dar într-un final „eroi” erau văzuți doar medicii. Erau situații când și polițiștii au fost infectați cu COVID-19, anume din cauza că au interacționat în procesul de lucru cu o persoană infectată. Acest lucru însă a rămas în umbră. Polițiștii lucrează 24/24, dar nu întotdeauna sunt remunerați pentru orele peste program. Polițistul tot are familie și familia are nevoie de el. Acest interviu mi-a ajutat, într-o oarecare măsură, să exteriorizez aceste stări și poate să-mi descarc emoțional sufletul”.

